

Alte Drucke

LEXICON || THEOLOGICVM || COMPLECTENS || VOCABVLORVM DESCRIPTIONES, || Diffinitiones & interpretationes, omnibus sacræ Theologiæ stu-||diosis, ac ...

Altenstaig, Johann

Venetiis, [1579/1580]

De litera B.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150260

AZYMVS dicitur ab à quod est sine: & zyma quod est fermentum: quasi sine fermento. Vnde panis dicitur azymus, quando in ipso pane non ponitur fermentum. Inuenitur autem azymus in sacra scriptura multis modis. vt notat Stephanus Brulef. dist. 11. q. 11. libr. 4. Primo modo cum lactuca. Exod. 12. Eredent carnes nocte illa assas igitur: & azymos panes cum lactucis agrestibus, id est, cum poenitentia. Secundo modo inuenitur cum polenta, & ita capitur cum polenta pro quodam grano rotundo. Iosue 3. Comederunt de fructibus terræ, & azymos panes cum polenta. Et in hoc notatur quod debemus sumere sacramentum Eucharistiæ cum polenta, id est, cum multitudine bonorum operum. Tertio modo inuenitur azymus cum oleo. Izeuit. 7. Offerent panes sine fermento conspersos oleo: & lagana azyma vncta oleo. Et in hoc notatur quod debemus sumere sacramentum Eucharistiæ cum oleo, id est, cum charitate. Quarto modo inuenitur azymus cum cinere. Exod. 12. Coxerunt farinam: & fecerunt subcinericios panes azymos. Et in hoc notatur quod debemus sumere sacramentum Eucharistiæ sanctissimum cum mortalitatis futuræ considerata modestitudine, & etiam cum meditatione mortis Christi. Quinto inuenitur azymus cum carne. Iudi. 7. Ipse apposuit coram Angelo azymos panes & carnes. Christus autem confecit in pane azymo & non fermentato: & qui aliter faceret, licet consecraret, tamen peccaret, quia non conformatet se Ecclesiæ Romanæ. distinct. 12. quæstio. 13.

De litera B.

BAPTIZARE Græcè, Latine est lauare. Et baptismata apud Iudæos, dicebantur lotiones corporum & vasorum. Hinc Marci septimo: Iudæi nisi baptizentur non comedunt: & sequitur: Baptismata calicum & vrecorum, vbi per baptismata intelliguntur lotiones. Et baptismus dicitur à βαπτίζω, quod est immergo. Baptizare, id est, lauare. Vnde

Iudith 12. Descendebant in vallem Bethuliae, & baptizabant se. Ab eo autem quod est lauare oritur lauacrum & lotio. Lauacrum est aqua deputata ad lauandum: sicut balneum est aqua depurata ad balneandum humano artificio. Lotio verò est vsus vel effectus aquæ. Bonauentura di. 3. q. 1. libr. 4. Baptismus igitur (vt idem ait) accipitur pro lauacro, vt Canticorum quarto: Dentes tui sicut greges tonsarum quæ ascenderunt de lauacro. Gloss. loti in baptismo. Et Apostolus ad Titum tertio: Per lauacrum regenerationis & renouationis. Similiter ablutio pro baptismo. Ioannis 13. Qui lotus est, non indiget, &c. Lotus, id est, baptizatus. Cum ergo nomen baptismi, æquiualeat lauacro & etiam lotioni, dixerunt aliqui quod baptismus, secundum quod est nomen sacramenti, idem est quod lauacrum. Alij quod est idem quod tinctio. Primæ opinionis videtur fuisse Magister Hugo: sed secundæ Magister Sententiarum distinctione decima. Vide de hoc latius sanctum Bonau. Vbi suprâ.

BAPTIZARI & agere poenitentiam, vt scriptis reliquit Iac. de Valentia sup. Psal. 50. nil aliud est, nisi effici membrum Christi, & eius sanguine aspergi, & eius passionem participare.

BAPTISMVS, &c. Sunt autem nouem baptismi secundum Damascenum, vt & notat post eum Brulefer distinct. 4. quæ. 9. libr. 4. Primus est diluuij tempore Noe. Secundus est maris rubri. Vnde Apostolus 1. Cor. 10. Omnes baptizati sunt in nube, &c. Tertius est baptismus lustrationis, qui fiebat ex aqua & cineribus vitulæ rufæ combustæ, & signabat passionem Christi. Quartus baptismus Ioannis, de quo paulo post dicitur. Quintus est baptismus Christi passus, quando, scilicet, fuit baptizatus à Ioanne. Sextus est baptismus poenitentiae, qui est purgatiuus à culpa, & non à poena. Et secundum aliquos notatur baptismus fluminis. Septimus est baptismus fluminis, qui fuit institutus à Christo, & purgat à culpa & à poena, de quo latius infra videbitur. Octauus est baptismus in linguis igneis, quæ receperunt in die Pentecostes, & iste purgat à culpa & poena, & erit à sequela poenæ. Nonus est baptismus sanguinis, & iste est perfectissimus: quia facit hominem euolare ad

ad celos. de quo infra. Vide de hoc Gabrielem q. 2. dist. 4. lib. 4.

BAPTISMVS Ioannis dicitur ideo, quia primus promulgator fuit baptismatis, & solus minister huius baptismi. Erat enim (vt scribit sanctus Bonauentura distinctione secunda, libro quarto.) precipuus administrator: ideo baptismus Ioannis, dicebatur. Non enim discipuli Ioannis, sed solus ipse baptizauit, qui & solo tempore Ioannis durauit. Dicitur & baptismus Ioannis, quia Ioannes fuit auctor totius, quod agebatur per suum baptismum, nam totum quod ibi fiebat, Ioannes operabatur. Fuit enim ibi tantum lotio exterior corporis, quam totam Ioannes operabatur, non autem lotio interior animæ, quam Deus solus operatur. Nam per baptismum Ioannis non conferebatur gratia ex opere operato, nec ex consequenti remissio peccatorum. Vnde Matthæi primo: Ego baptizo vos in aqua, ille baptizabit vos Spiritu sancto. Simile habetur Lucae tertio, & Ioannis primo, & Actuum primo, & alijs. Ad hoc est Magister & Augustinus, Hugo, Damascenus, & alij. Et quod dicitur: Fuit Ioannes in deserto baptizans & prædicans baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum, non est intelligendum quod Ioannis baptismus poenitentiam & remissionem peccatorum contulerit, sed quod baptismum in aqua tantum dedit, & baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum prædicabat. Et dicitur baptismus Ioannis, baptismus poenitentiae, quia baptizando docuit poenitentiam, vel quia baptizatis imposuit dignos fructus poenitentiae, secundum Thomam. Sed non potest dici baptismus remissionis peccatorum, quia hunc non dabat, nec decuit, cum non sit opus hominis, sed Dei. Hinc Glosa Marci primo: Poenitentiae baptismum dedit, baptismum in remissionem peccatorum tantum prædicauit, non dedit. Ex quo patet, quod baptismus Ioannis non fuit sacramentum proprie dictum, non enim fuit signum efficax gratiae, sed quoties à sanctis dicitur sacramentum, sacramentum capitur largè pro signo sacrae rei. Hinc Hugo libro secundo, parte sexta capite sexto. Solum sacramentum fuit ibi in baptismo Ioannis, sed non remissio pecca-

torum. Dicitur & quarto baptismus Ioannis quia non dabatur in forma in qua instituit Christus, vt scribit Gabriel distinctione secunda, quaestione secunda, articulo primo, libro quarto. Baptizabat autem Ioannes in forma futuri, vt tenet Magister, & post eum Alexander, Petrus de Palude, & Thomas. Fuit autem hæc forma baptismi Ioannis: Ego baptizo te in nomine venturi, & exponit Alexander, id est in fide venturi. Fuit & alia opinio quam tangit Durandus, qui tenet, quod Ioannes non baptizauit sub aliqua forma verborum, & quia scriptura nihil expresse determinat, probabiliter dici potest quod non utebatur aliqua forma verborum. Vtraque opinio (vt inquit Gabriel) potest probabiliter teneri, & utramque tangit Scotus quaestione secunda, distinct. 2. lib. 4. Verum vt dicit Scotus: Si Ioannes baptizasset in forma baptismi Christi, quam poterat scire à discipulis Christi, vel alijs audientibus eos baptizare, ille baptismus non fuisset dicendus Ioannis, sicut nec Petri nec Pauli, sed baptismus Christi. Est autem opinio Magistri, quam nititur saluare Alexander, quod baptizate baptismate Ioannis, si non habebant fidem Trinitatis: illi erant baptizandi baptismate Christi. Qui verò spem in baptismum Ioannis non fixerunt, & fidem Trinitatis habuerunt, non sunt baptizati denuò baptismum Christi, sed per impositionem manuum Apostolorum receperunt spiritum sanctum in robur. Alii sentiunt & tenet S. Tho. & sanctus Bonauentura, Scotus, Petrus de Palude, & plerique alij, & communiter omnes: quod baptizati baptismate Ioannis iterum baptizandi erant baptismum Christi. Nec sufficit Ioannis baptismus ad salutem, quia non contulit gratiam, sed erat tantum preparatio ad baptismum Christi, etiam quantumcunque baptizati haberent fidem Trinitatis, nec spem ponerent in eo, sed ipsum cum brefferent ad baptismum Christi. Et baptismus Ioannis (vt scribit Rich. dist. 2. artic. 2. quaest. 4. lib. 3.) esset quædam preparatio ad baptismum Christi, sicut ad medicinam sanatiuam: ideo sic accepta preparatione, nihilominus est infirmo necessaria medicina, sic illis qui baptismum Ioannis susceperant, necessaria erat baptisma Christi.

Christi

Christi susceptio. Vnde Brulefer di. 2. q. 6. libr. 4. dicit, quod errauit Magister, qui dicit quod baptizati à Ioanne, qui habebat Trinitatis fidem, non erant rebaptizandi baptismo Christi, sed sufficiebat manuum impositio per Apostolos Christi: & in hoc non tenetur Magister. Vnde Augustinus: Baptizauit Iudas, & rebaptizatum nō est: baptizauit Ioannes, & rebaptizatum est. Item legitur Act. 19. quod Paulus rebaptizauit baptizatos baptismo Ioannis.

BAPTIZARI iterum, & iterato baptismo baptizari differunt, vt notat Gab. distin. 2. q. 2. art. 1. libr. 4. Nam iterum baptizatur, qui post primam ablutionem, secundo abluitur: siue prima ablutio fuerit verum baptisma, siue nō, sed tantū exterior ablutio. Sed iterato baptismo baptizatur, qui post verum baptisma receptum, secundo baptizatur. Ex quo sequitur, quod licet baptizati baptismo Christi post baptismū Ioannis, iterum baptizabantur, non tamē iterato baptismo, quia baptisma non iterabatur, quia primus baptismus, scilicet Ioannis, non fuit verum baptisma, sed præparatio ad verum baptisma. Hanc differentiam tangit Magist. in fine dist. 2. libr. 4. cū dicit: Baptizati sunt in nomine Christi: nec in his iteratum est baptisma, sed nouum: loquitur de his qui post baptisma Ioannis receptū, baptizati sunt baptismo Christi. Vniuersaliter itaque omnes baptizati baptismate Ioannis, post sufficientem baptismatis Christi promulgationē, erant iterum Christi baptismate baptizandi. Et dicitur vniuersaliter, propter Christū, qui legi non est subiectus, sed qui est super omnem legem. Probat hoc Gabriel, vbi suprā, & cōcordat Paludensis, Richardus, &c. Copiose Gabriel rem tractat. fuit autē baptismus Ioannis utilis, vt scribit Gabr. vbi suprā, art. 3. dub. 1. Tum ad configurandum baptisma Christi, propter quod & sacramentum largē dici potest, quia sacræ rei, scilicet baptismi Christi signum. Tum ad præparandum populum ad Christi baptismum. Tum tertio ad manifestandum Christum, & sacri baptismi materiam consecrandam. vide latius S. Bonauent. Addit Alexander quartam rationem, vt, scilicet, Iudæi reuocarentur à circumcisione. & sic posset dici baptismus Ioannis finis veteris

testamenti, secundum illud Matth. 11. *Lex & Prophetæ usque ad Ioannem.* Plura de baptismate videre potes apud Alexandrū, Petrum de Palude, & Tho. & alios, qui quidem baptismus Ioannis fuit præparatorius baptismatis Christi, qui non fuit sacramentalis, nec habuit virtutem peccatorū sacramentaliter deleturam, vt & innuit Gerf. par. 1. lect. 2. super Marcum.

BAPTISMVS SACRAMENTALIS vel Christi, sic describitur, est lotio hominis viatoris non dissentientis facta in aqua elementari, fluida ab alio, similiter formam debitam cum intentione debita, proferente. Et potest addi, ex institutione diuina efficaciter significans ablutionem animæ à peccatis. Hæc diffinitio collecta est ex diffinitionibus Scoti, Occam & Petri Aliacensis, qui inter se satis concordant. Hugo sic diffinit: Baptismus est aqua abluendis criminibus sanctificata per verbum Dei. Variè à varijs describitur. Aliter enim describit August. aliter sanctus Dionys. aliter Damascē, aliter Hugo, aliter Magister. Aliter dico, quantum ad verba, non quantum ad sententiam. Quas descriptiones colligit Alexand. part. 4. q. 11. & post eum sanctus Thom. quæ. 1. di. 3. libr. 4. Descriptionem primò positam quæ causalis est, similem indicans quidditatem baptismi, subiectū, materiā, formā, suscipiēte, cōferēte, & finē satis benè & diffuse declarat Gabr. noster di. 3. quæ. vnica. art. 1. libr. 4. Et declaratur hæc diffinitio hoc modo. Dicitur primò lotio vel ablutio, quod ponitur pro genere, & indicat quidditatem baptismi eo modo quo habet quidditatem. Est enim baptismus lotio circumstantionata debitis forma & intentione, vel aggregatum ex lotionem aquæ & verbis, & intentionem baptizantis, & si qua alia requiruntur ad baptismum. De quo vide Scot. quæ. 1. dist. 3. li. 4. Et lotio non accipitur hic strictè prout includit amotionem sordium à corpore per contactum aquæ, sed capitur generaliter pro omni contactu corporis ab aqua fluida, siue ille contactus fiat per aspersionem, siue per immersionem, siue per superfusionem. Et vt di. 4. quæ. 2. dub. 4. dicit Gabr. Lotio in diffinitione baptismi dicitur generaliter omnem contactum aquæ fluidæ, quæ humectat nudum corpus vel

cuius

eius partem. Et dicitur, ablutio in aqua, non aqua, quia baptismus non est aqua, quæ est res permanens, sed lotio in aqua, quæ est operatio transiens. Omnia enim sacramenta præter sacramentum Eucharistiæ, consistunt in quadam operatione transiente, quæ cessante, desinit sacramentum. Dicitur, hominis viatoris, ad excludendū, secundum Gersonem part. 2. de sacramentis baptisimi Angelos vel demones & bruta. Per quod (ut ait Gabr.) tangitur subiectum recipiens baptismum: non enim nisi viatoribus instituta sunt sacramenta, nec alijs nisi viatoribus ministrari possunt. Omnis autem homo qui lauari seu tangi potest, secundum se totum vel partē principalem vel minus principalem, est aptū subiectum baptismi. Dicitur, non dissensientis, ad differētiā adultotum, qui debent venire cum deuotione & displicētia de vita veteri. Nolens itaq; baptizari, nec sacramentum, nec rem sacramenti suscipit, ut infra latius dicitur. Dicitur, facta in aqua elementari fluida, ubi notatur materia baptismi, & ibi materia non accipitur propriè pro altera parte compositi, sicut nec forma ibi, quia in sacramentis non est assignare nec materiam nec formam. Sacramentum enim non est compositū substantiale per se vnum, sed vel operatio quædam circumstantionatā verbis & intentione, &c. Aut aggregatum ex his, & hoc quo ad sex sacramenta. Vel species accidentales permanentes, ut in sacramento Eucharistiæ. Sed hic accipitur materia metaphysicè, similiter & forma. Sic omnia sensibilia in sacramentis, res, operatio & verba, puta in baptismo aqua, lotio verba dicuntur materia, & ipsa significatio formalis. Sic autem non cōmuniter loquuntur Doctores de materia & forma sacramentorū, sed communiter accipiunt Doctores materiam & formam in sacramentis noui testamenti pro re aliqua sensibili vel corporali, quam Augustinus & Hugo nomināt elementum & verba, sine quibus elementum non est sacramentum, saltē in alijs ab Eucharistiā. Vnde Augustinus: Accedat verbum ad elementum, & fit sacramentū. Elementum autem quia magis materiale siue corporale, dicitur materia: & verba quia magis spiritualia, dicuntur forma. Verū

quia in re sensibili etiam duo frequenter sunt, operatio transiens, & res in qua fit operatio. Permanens, ut aqua, oleū, chrisma, &c. Operatio, ut lotio, vñctio dicitur materia propinqua, aqua, oleum, chrisma, &c. materia remota. Ratio patet, quia in rebus illis ut permanentes sunt, non est sacramentum, sed in operatione accedēte, ideo baptismus non dicitur aqua, sed lotio in aqua. Vtranque ergo materiam tangit definitio baptismi propinquam cum dicitur: baptismus est lotio. Remotam, cum additur: in aqua. Et de ista materia remota hic videndum est. Dicitur itaque in definitione baptismi, aqua elementaris, & per hoc excluditur omnis humor, qui specie differt ab aqua elementari. Vnde in aquis artificialibus distillatis, non potest fieri baptismus, nec in quocunque humore mixto, ut vino, sanguine, slegmate, spu, to, vel salua, vrina, quæ specie differunt ab aqua elementari. Si verò non mutatur species, potest in ea baptizari. Vnde Paulus Cortesius disertissimus distinet 1. lib. 4. dicit: Ex quocunque genere laticis hunc salutare fieri posse aspersum, modò ne species laticis in nihilum intereat, id est, aquæ species maneat. Vnde (inquit Gabr. ubi supra) Si dubium foret de humore vtrum sit aquæ elementaris vel non: ut de ceruisia, brodio, iure carniū, mulso siue medone & aqua formata, & similibus, non debet in eis aliquis baptizari, quia dubium est, an lotio in talibus sit baptismus. Si enim differunt specie ab aqua elementari, non est baptismus. Si non differunt specie, est baptismus. Vnde si quis in aliquo horum baptizatur, cautius foret hunc iterum baptizari in aqua pura, id est, non mixta sub conditione. Aqua paludosa potest esse materia baptismi, secundum Richardum distinet. 3. art. 3. quæ. 3. in fine, lib. 4. quia quamuis imminet corpus accidentaliter propter eius confusionem cum immunditijs grossis, tamen in ea saluatur species aquæ, cui ex sui natura per se conuenit humiditas ad abluendum, & etiam in ea aliquo modo manet actu proprietas ablutiva. Quod ideo dico, quod si in aqua nullo modo remaneat actu proprietas ablutiva, ut in glacie, grandine & niue, quamdiu sic disposita est, non potest in ea celebrari baptismus.

Eodem

Eodem modo dicendum est de aqua turbida (vt inquit Bonauentura) nisi mutauerit speciem aquæ vel proprietatem, &c. Dicitur fluida, quia in niue vel glacie: vt & prius patuit secundum Richardum, nisi prius resoluantur non potest in eis fieri baptisma. in his enim non potest fieri lotio, licet ab aqua non differant specie. Et simili ratione in luto spisso non potest fieri baptisma: secus si fuerit fluidum & tenuius. Quod autem in aqua tantum, & non in alio humore fieri possit baptisma, ratio est institutio diuina. Licet plures ad hoc congruitates assignentur, quia aqua pura, id est, elementaris, congruit significationi effectus baptismi & vsui. De quo Scotus quæ. 3. distin. 3. lib. 4. ait: Aqua est frigida, fluida, lucida, communis, necessaria, quæ proprietates conueniunt illi humori in quo debet fieri baptisma, qui est ad reprimendum æstum concupiscentiæ, ad flectendum rigorem inobedientiæ, ad illustrandam claritatem fidei, ad introducendum in viam salutis. Concordat Dominus Cardinalis Cameracensis. quæ. 2. ar. 1. lib. 4. Dicitur in definitione ulterius facta ab alio, quia nemo baptizari potest à seipso, vt dicit Gerson par. 2. in regulis moralibus. Nemo seipsum baptizat. Cuius ratio (inquit Gabriel) est diuina institutio: sicut omnium quæ sunt essentialia in quo libet sacramento. Ait enim Dominus Matth. ultimo: Ite, docete omnes Gentes baptizantes eos, &c. Dicit eos, & non vosmetipsos. Et quia baptisma est regeneratio spiritalis. Nisi quis renatus fuerit, &c. ait Dominus Ioannis tertio. Nemo autem generat seipsum. Augustinus de Trinitate. Propter quod etiam in diuinis, vbi est summa veritas generans, & genitus personaliter distinguuntur. Et dicitur ab alio singulariter, & non ab alijs pluraliter, quia duo simul non possunt eundem baptizare. Et videbis infra de hoc. Dicitur, simul debitam formam proferentis. Vbi duo tanguntur, scilicet, forma debita, id est, verba ad hoc à Deo instituta. Tangitur etiam, simultas prolationis formæ cum lotionem. Forma baptismi exprimitur de baptismo & eius effectu. Si quis. cap. 1. vbi dicitur. Si quis puerum ter in aqua merferit in nomine patris & filij & spiritus sancti, & non dixe-

rit: Ego baptizo te in nomine patris & filij & spiritus sancti, non est puer baptizatus, in qua forma quatuor notantur, persona baptizans ego, actus baptizandi baptizo, persona baptizata, te, inuocatio Trinitatis in nomine patris, &c. Vbi vnitas significatur essentia in nomine, & discretio hypostasum seu personarum patris & filij & spiritus sancti. Amen non ponitur in hac constitutione Alexan. sed nec in Euangelio Matth. vlti. vbi forma traditur: Euntes, docete omnes Gentes, baptizantes eos, &c. Et ideo nihil refert siue addatur, siue omittatur. Vnde Dominus Cardinalis Cameracensis. quæ. 2. ar. 1. lib. 4. ait: Ego & Amen non sunt simpliciter de necessitate formæ, nec de essentia, sed de decencia vel honestate. Potest autem forma multipliciter variari, de quo licet videre Gab. distin. 3. qu. vnic. ar. 1. lib. 4. Et Petrum de Palude eadem distin. quæst. 1. lib. 4. Et Petrum de Aliaco quæ. 2. lib. 4. quæ diffuse rem commentantur.

DE FORMA GRÆCORVM hæc est. Baptizetur seruus Christi in nomine patris & filij & spiritus sancti, quia ideo vsi sunt, ne gloriarentur de ministris baptizantibus, contra eos qui dixerunt: Ego sum Pauli, ego Apollo. 1. Cor. 1. quos ibi reprehendit Paulus. De hac forma Græca quamdiu tollerata fuit ab Ecclesia Romana, & pro tempore pro quo instituta fuit, fuit rationalis. Si verò postea ab Ecclesia Romana alia fuisset eis imposita, & eorum prohibita, peccarent vtendo sua. Sin autem Ecclesia sic permittit, non peccant, sed siue sic, siue sic, verè baptizant, vt dicit Durandus di. 3. qu. 1. lib. 4. quia in forma sua sunt omnia substantialia formæ, ergo, &c. Et de hoc vide Petrum de Palude. quæ. 1. ar. 2. lib. 4. Scribit & plura de hoc Gabriel, vbi supra. Baptizabant & Apostoli ex diuina dispensatione, & familiari spiritus sancti consilio in principio nascentis Ecclesiæ, in nomine Christi, vt habetur Actuum secundo & decimo, in quo implicite Trinitas tota designatur & inuocatur. Nam qui dicit Christum, id est, vnctum dicit, & cum qui vnxit, id est, patrem: & cum qui vnctus, id est, spiritum sanctum. & hoc factum est vt nomen Christi Iesu, in quo salus diuulgaretur, & amabile redderetur. quod tunc plurimis

plurimis odiosum erat incredulis, & erubescibile infirmis. Sic enim dum videbatur super baptizatos in nomine Christi descendere spiritum sanctum in signo visibili, excitabantur ad amorem & venerationem nominis Christi, ut dicit Alexan. Sed ratio ne illa cessante, & nomine Christi divulgato, Ecclesia rediit ad priorem formam à Christo promulgatam, quia cessante ratio ne dispensationis, etiam ipsa dispensatio cessauit, ut dicit sanctus Thomas & ceteri Doctores. Post quos vide Gabrielem dist. 3. quæ. vnic. ar. 2. lib. 4. Et si quis nunc baptizaretur in nomine Christi, non esset baptizatus, quia deficeret forma, & dispensatio nunc locum non habet, & sic veniret iterum baptizandus. Consonat sanctus Thomas, sanctus Bonauentura, & Durandus, & Aliaco. quæ. 2. quarti. art. 1. Scotus videtur dubitare: dicit enim: Non audeo dicere quod baptizatus hodie in nomine Christi esset baptizatus; sed nec audeo omnino dicere contrarium quod non esset baptizatus. Non lego ubi fuit illa dispensatio reuocata: in hoc ergo casu reputo dubium an talis sit baptizatus. Vnde circa ipsum agendum foret sicut in dubijs, hoc est, rebaptizandus esset sub conditione. ut habetur de baptismo. cap. de quibus. Sed dicit Petrus Aliacensis, ubi supra. quod non venit dubitandum, quia licet non legatur quando fuerit illa dispensatio reuocata: tamen quia dispensatio facta est ex causa, satis censetur reuocata, quando dispensationis causa cessauit, scilicet, quando nomen Christi fuit sufficienter promulgatum, quia cessante causa, cessat & effectus. ut dicit sanctus Thomas & sanctus Bonauentura. Erat ab illo tunc nec illa forma baptizare licuit, nec valuit. Et licet dubium sit quando illud primum fuerit: tamen nunc non est dubium quin ita sit. Hæc Aliacensis. Item si quis baptizatur in nomine Trinitatis, aut in nomine genitoris & geniti & procedentis ab utroque, non est baptizatus, sed venit rebaptizandus. Hoc concorditer sentiunt sanctus Thom. Bona. Richar. Petrus Paludensis. q. 1. art. 3. Holxot, Tho. Argenti. Scotus, Durandus & Petrus de Aliaco. qu. 2. art. 1. lib. 4. & ceteri Theologi communiter, quia hic mutantur verba principalia, & alia verba eis non synonyma. Non enim

est synonymum hoc nomen trinitas huic copulato, pater & filius & spiritus sanctus. Nec illa nomina, genitoris, geniti, spirati seu procedentis his nominibus, patris & filij & spiritus sancti, ut aliàs dicitur. Nec sufficit quod debet eandem rem intelligere, ut videtur velle Paludensis. Christus vero tradendo formam sacramenti fidei, tale dedit & obseruari voluit, in qua expressa fidei Trinitatis professio, sub proprijs diuinarum personarum nominibus explicatur, qualis est hæc forma: In nomine patris & filij & spiritus sancti. & non illa: in nomine Trinitatis, seu in nomine genitoris. & tota ratio est institutio diuina. Vide latius post Scotum, Gabr. ubi supra. Et ut idem scribit Gab. Intentio mutandi formam à Christo institutam, ut de essentia sacramenti, impedit sacramentum: eo quod substantialia mutantur, & quæ sunt de necessitate sacramenti, non enim compatiuntur se intendere baptizare & non velle uti forma, sine qua non confertur baptismus ex Christi institutione. Si vero intentio mutandi formam respicit solum ea quæ sunt de necessitate præcepti seu ministri, & includit velle facere quod Christus instituit, & non fit mutatio circa substantialia: licet sic faciens credat Ecclesiam Catholicam errare, & se bene sentire: verum sacramentum confert, quicquid addatur vel subtrahatur à baptizante. Aliàs enim Græci & hæretici non possunt baptizare. Et est de mente Petri, quæ. 1. artic. 3. Vnde idem ait Petrus de Palude: Ne quis in verbis erret, Ecclesia verba certa statuit in formis sacramentorum. Vnde qui verba mutat, ordinationi Ecclesiæ repugnat, & sic peccat per inobedientiam & superbiam: de quo extra de constitutionibus. Ne innitatis prudentiæ tuæ. Prudentiæ suæ innititur, qui ea quæ sibi agenda vel dicenda videntur, decretis patrum præponit. Item intentio dicit, ne dum finis volutionem, sed etiam mediorum rectam ordinationem: igitur non intendit baptizare, qui formam præcisam non acceptat. Item mutatio principalium verborum formæ, quæ sunt in nomine patris & filij & spiritus sancti, per alia verba eius non synonyma loco eorum posita, nisi sacramenti auctor Deus dispenset tollit sacramenti veritatem, & priuat sacramentali efficacia.

efficacia. Probant hoc Durandus & Paludensis: vide & post hosce Gabr. di. 4. q. vnic. art. 2. lib. 4. Quare si quis vnā personam omiserit Trinitatis, non esset verum baptisma. Et quamuis in omni lingua Latina, Hebraica, Græca, Teutonica, possit tradi baptismus. Dum tamen verba (cuiuscūq; linguae sint) fuerint synonyma his Latinis: In nomine patris, &c. tamen Latinus Sacerdos sub Romana Ecclesia constitutus, peccaret in alia lingua baptizando ex officio solemniter, sicut etiam si consecraret Eucharistiam in alia lingua: quia ordinauit Ecclesia Romana quod officia Ecclesiastica dicantur & ministrentur in Latina, & Græca, & hoc rationabiliter, quia in hoc potest distinctius scribi & proferri, vt dicit Scotus. Præterea si ex imperitia aut lingue lapsu aliquantulum verba illa, In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, corrumpuntur. Dum tamen circumstantes plenum capere possent sensum, nihilominus si assit debita intentio, verum est baptisma: quando verba hæc corrupta, licet non ex propria impositione, tamen ex vsu sint verbis integris synonyma idem cum eis, & eodē modo representatiua. Vnde Papa qui ex imperitia linguae baptizauerat, In nomine patris filia & spiritus sancta, verum baptismum contulisse discernit in cap. retulerunt. de conse. di. 4. Secus si tanta esset corruptio verborum quod sensus eorum non caperetur ab audientibus, & Latinū intelligentibus, quod communiter accidit, quando in principio dictionis litera vel syllaba corrumpitur. Variatio quoque formæ in non substantialibus per pronominis. ego subtractionem, siue per aliarum dictionum additionem, seu partium formæ transpositionem, dummodo non tollit verum formæ intellectum, neque vnitatem, neque adest intentio inducendi in errorem, non impedit sacramenti efficaciam, nec baptismatis veritatem. Id quod sufficienter probat Gabr. conclus. 3. art. 2. quæ. vnic. lib. 4. dist. 3. Et si additur quod repugnat formæ, aut alium sensum inducit, nihil fit. Similiter si vnitatem formæ per incorruptionem minimam tollit, non est sacramentū, nec intentio ad sit inducendi errorem. Nam & sensus verus formæ est de substantia sacramenti, quoniam sacramenta signa sunt si-

gnificantia effectum gratuitum, quæ significatio si tollitur, tollitur ratio sacramenti. Item si quis addat ad formam baptismi B. Mariæ, existens mans baptismum sortiri effectum ex nomine Mariæ, ille contrarius est veritati, & non est baptismus. Si verò S. Mariæ additur ad honorem S. Mariæ, tunc verum est baptisma, dum addit non vt partē formæ, sed ex deuotione, licet addens grauius peccet. In dicit Angelus in Summa: Si quis ex malitia dicit in nomine diaboli: ego baptizo te in nomine patris, &c. non vt aliquid formæ verè baptizat: nec est baptizatus, si quis dicit in nominibus patris, quia non est synonymum cum nomine, & licet sint tria nomina personalia, vnum tamen est nomen essentiale. Vnde pater & filius & spiritus sanctus non sunt tres baptizatores, sed vnus baptizator, sicut vnus creator, vnus sanctificator: vel dicitur secundum Alexan. quæ. 13. part. 4. Quod nomen ibi non accipitur pro voce ad significandum seu nominandum aliquid imposita, sed pro notitia, prout dicitur à notamine. Est autem notitia Trinitatis per fidem, quæ est vna, secundum illud Apostoli, ad Ephes. 4. Vna fides, vnū baptisma. Gabr. dub. 2. vbi supra: Nec præpositio in debet omitti, vt idem dicit dub. 3. Nisi ex idiotismatis proprietate idem valeret nomine si cut in nomine: pater credi potest quod esset baptismus, vt vult Astenf. Nec coniunctio & omitti debet, quia si omittitur, dicendo: in nomine patris filij & spiritus sancti, nihil fit. Nam ad denotandum personalem discretionem inter patrem & filium, requiritur coniunctio copulatiua, & licet posset subintelligi, tamen forma sacramentalis debet esse expressa & sensibilis. Si autē loco & ponitur quæ, vel ac, quia sunt synonyma, est baptismus. Item si diceretur: ego linio, vel lauo, vel abluo te in nomine patris & filij & spiritus sancti. dicitur quod non est baptismus, quia non sunt illa synonyma, cum baptizo, non omnem significat lotionem, sed illam solum quæ fit cum certa intentione verbis, & in certa materia, scilicet in aqua, vt dicit glossa in cap. Multi. de consecra. distin. 4. Item si loco te ponitur nomen proprium, dicendo: Baptizo Ioannem in nomine patris, &c., est baptismus, quia idem valent demon-

demonstratiuum, & demonstrabile. vide
& alios fufius fribentes. Hæc fuffi-
ciant, &c.

DE INSTITVTIONE Baptifmi, de qua vide
fancum Bonauent. diftinct. 3. par. 2. q. 1.
lib. 4. & Dominum Cardinalem q. 2. artic.
3. lib. 4. Richard. Scotum, &c. & patet, quod
a Christo eft institutus. Quando verò fit
institutus, sunt opiniones Doctorum, &
tangit Magifter in text. Et breuiter post
Scotum dicendum quod dubium eft quan-
do primò fuit institutus. Non enim quan-
do Christus baptizatus eft à Ioanne, vt
quidam dixerunt, quia ille non fuit ba-
ptifmus in forma Christi. Dicit tamen Ale-
xander quod Christus tunc instituit ba-
ptifmum potentialiter, vel materialiter,
quia materiam dedicauit, nec illo verbo,
Nifi quis renatus fuerit, &c. Io. 3. dicit ta-
men Alexander, quod ibi institutus eft
quo ad finem: quia ibi ostenditur finis ba-
ptifmi, qui eft ingreffus Paradifi. Nec
Marc. vltimo, dum præcepit Dominus di-
fcipulis: Docete omnes gentes, baptizan-
tes eos in nomine patris, &c. Licet fecun-
dum Alexandrum ibi institutus fit forma-
liter, quia ibi formam exprefsit, quantum
ad principale partem eius: nec cum Marc.
vltimo Apostolis dixit: Qui crediderit, &
baptizatus fuerit, faluus erit. Eadem ratio-
ne, quia ante paffionem institutus eft.
Hæc autem locutus eft Dominus post re-
furrectionem: poteft tamen dici, quod ibi
institutus eft quo ad effectum, qui eft fal-
uare à culpa & pœna, nec in cruce, dum de
eius benedicto latere exiuit fanguis, &
aqua: quia, vt dictum eft, institutus eft
ante paffionem. Et licet dici poffet, fe-
cundum Alexandrum, institutus quantum
ad fignificationem, quia fanguis ille, &
aqua fignificabant facramentum Eucha-
riftiæ, & Baptifmi, nec dum difcipulos
mifit binos, & binos ad prædicandum, &
baptizandum, quia mifio ad baptizan-
dum præfupponit eius institutionem, tunc
fecundum Alexandrum institutus eft offi-
cialiter, quia tunc officium baptizandi
eis commifit, ficut officium prædicandi.
Institutus eft ergo baptifmus, priusquam
baptizandi officium difcipulis commif-
fum fuerat: licet quando & vbi determi-
natè ex fcriptura non fit certum, & hæc

ſententia eft Magiftri. Licet autem Ale-
xander partiatur institutionem baptifmi,
non eft accipiendum quali baptifmus di-
uerſis temporibus partialiter fit institu-
tus. Cum enim baptifmus fit vnum sacra-
mentum, vnica eft institutione institutum,
& quantum ad materiam, & formam, fi-
nem, & effectum, licet potuit poſt institu-
tionem ſignificari, & officium committi.
Ideo Richardus dicit diftinct. 3. quæſtio. 5.
articul. 1. quod Chriſtus baptifmi sacra-
mentum prius inſinuauit inſtituendo ſacra-
mento, dum à Ioanne baptizatus eft. Et ver-
bo, Ioan. 3. Nifi quis renatus fuerit, &c.
Secundò inſtituit ſacramento, dum per diſcipu-
los baptizauit. Ioannis tertio, & quar-
to. Verbo, quando miſit diſcipulos bi-
nos, & binos prædicare, & baptizare, vt
dicit Marcus. Tertio confirmat in ſig-
no, cum de latere aquam emanare fecit.
Et præcepto, cum poſt reſurrectionem di-
ſcipulis præcepit: Ite, docete omnes
Gentes, baptizantes eos, &c. Rationa-
bilitatem tangit Scotus huius inſtitutio-
nis, & ſcribit poſt eum Gabriel diftinct. 3.
articul. tertio, dub. vltimo, libro quarto.
quia Sacramentum principale legis Euan-
gelicæ per quod, ſcilicet intratur in eius
obſeruantiam, debuit eſſe nouum & pro-
prium ipſi legi: debuit eſſe euident in ſig-
nificatione, quia iſta lex veritatis eua-
cuans vmbram, & debuit eſſe copioſum in
gratiæ collatione, quia hæc lex gratiæ. Io-
annis 1. Gratia & Veritas per Ieſum Chri-
ſtum ſacta eſt. debuit etiam eſſe facile, quia
iugum Chriſti ſuaue, & onus leue, Matth.
11. Debuit eſſe commune, quia lex noua
communis erat omni populo, & toti mun-
do, & omni ſexui, & ætati. Omnium ho-
rum vna eſt ratio, quia Sacramenta legis
debent congruere legi, maxime illud per
quod quis coadiuuatur populo legis.
Hæc autem quinque inueniuntur in hoc
vnico baptifmatis Sacramento, ſcilicet
ablutionis in aqua cum verbis. Hoc e-
nim euidenter ſignificat mundationem
animæ, quæ eſt effectus eius principalis:
dat gratiam copioſe. Et facile, quia ſine
periculo, & communi omni ſexui, & æta-
ti, & ideo rationabiliter de nouo inſtitu-
ta. Ita poſt Scotum ſcribit Gabriel vbi
ſuprà.

DE EFFECTV BAPTISMI. Capiendo effectum large, vt scribit Petrus de Aliaco, q. 3. artic. 1. lib. 1. triplex est effectus baptismi, scilicet characteris impressio, gratiæ infusio, culpæ & pœnæ remissio. Cui stipulantur sanctus Bonauentura distinct. 4. artic. primo, quæstio. 3. lib. 4. Prima res baptismi est character. Secunda infusio gratiæ. Tertia est restitutio innocentiae, proprie tamen loquendo effectus baptismi (vt scribit Gabriel) distinct. 4. quæstio. 1. artic. 2. libro 4. In suscipiente eum non indigne est vniuersalis remissio culpæ, id quod ratione naturali, & efficaci probari non potest, sed fide creditum est, & auctoritate scripturæ probatum. Vnde Marci ultimo: Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Solus autem credens actu, vel habitu fide propria, aut aliena digne baptismum suscipit: ergo omnis digne suscipiens saluus erit vti que per baptismum: ergo à peccato soluitur, & per consequens introibit in regnum coelorum. Nihil autem intrabit in id aliquid inquinatum, Apocalyp. 21. Et dicitur vniuersalis remissio, quæ nullam culpam excludit, nec originalem, ad cuius remissionem principaliter ordinatus est baptismus, nec actua-lem mortalem, quia culpa non remittitur nisi per gratiam. Sed omnis culpa mortalis, siue actualis, siue originalis, secundum institutum Dei, ordinem repugnat gratiæ: ergo vna non potest remitti manente alia. Et baptismus non tantum tollit mortalia: sed etiam venialia commissa. Nam baptismus in spiritu sancto sufficit ad salutem. Vnde moriens innocentia baptismali euolat, & per consequens impedimenta adipiscenda salutis tollit. Impedit autem peccatum veniale ingressum regni, quare tollitur per baptismum non tanquam repugnans gratiæ, sed tanquam repugnans gloriæ. Ratio autem huius non est nisi diuina liberalitas, quæ tanto huic Sacramento voluit conferre efficaciam. Põnit autem Alexand. parte quarta, quæstione 20. artic. 2. huius plures congruentias. Et post eum sanctus Bonauentura distinct. quarta, quæstio. 1. post eos recitat has Gabriel distinct. 4. quæstio. prima, artic. 2. lib. 4. quem vide copiose ibi. Potissima tamen causa est supererogatio

Christi in humana redemptione. Christus enim satisfaciendo pro homine damnato, multum supererogauit in satisfaciendo, quia incomparabiliter maius fuit pretium redemptionis quàm delictum, vide latius Gabriel. Et dicitur non indigne, quia in fide accedentibus baptismus non habet hunc effectum. Accedit autem non indigne, qui non accedit fide, neque actu peccat peccato actuali. Non enim capit mens humana (vt dicit Alexand.) quod Deus remittat aliquod peccatum ei, qui est in actuali voluntate peccandi. in talibus enim baptismus non habet effectum, nec dimittitur peccatum volenti continua re peccatum, vt si vnum mortale placer, nullum peccatum dimittitur, quia gratia penitus excluditur. Hæc est sententia sancti Thomæ quæst. 5. distinct. 4. lib. 4. artic. 1. in solutione. 3. rationis. Ad veritatem autem baptismi paruulorum sufficit aqua, forma, & intentio ministri, & fides Ecclesiæ. Baptismus præterea rite susceptus, remittit omnem pœnam æternam originalem, & actuale debitam: & temporalem pro actuali peccato, vt tali satisfactoriam. Ratio est diuina voluntas, & ordinatio, quæ voluit hæc per baptismum tolli. Probat latius Thomas & Gabriel conclusione secunda, vbi supra. Et dicitur notanter, æternam, propter pœnam temporalem infirmam pro originali, quæ facta est velut naturalis hominum miseria, scilicet, & mortalitas præsentis vitæ, esurire & sitire. Durat igitur post baptismum sicut antè, nec aufertur per baptismum. De quo vide Dominum Cardinalem Cameracensem, quæstio. tertia, artic. tertio, lib. 4. Vnde Augustinus in de baptismo paruulorum, libro 1. Non hoc præstatui adulto in baptismo, nisi forte miraculo Dei: vt lex peccati repugnans legi mentis penitus extinguatur, vt manifestum est, quod ita voluit Dominus. Et huius sanctus Bonauentura ponit octo congruitates. Valent enim pœnæ illæ ad humilitatis perfectum, ad timoris diuinorum iudiciorum incussionem, ad suspensus cognitionem, ad peccati fugam, ad boni stimulationem, ad virtutum exercitationem: in signum adoptionis, vt nemo accipiat baptismum in præmium retributionis. Hoc ignorauerunt Philosophi,

ut vult Iacobus de Valentia, scribens in quæst. finali, post commentaria super Canticam. Vide & de hoc Magistrum distinct. 4. lib. 4. Ut fidei (inquit ipse) sit certandi materia, & vincendi occasio, qui non vinceret si non pugnaret. Et dicitur, & temporalem pro actuali, &c. quia licet baptismus tollat temporalem poenam pro originali omnibus infligam, remittit tamen omnem poenam satisfactoriam pro peccatis actualibus commissis. Vnde adultus non tenetur ad aliqualem exteriorem satisfactionem. Multis firmat autoritatibus Gabriel, quem video, & concordat Paludensis distinct. 4. quæst. j. libro quarto. Et quamvis fomitem peccati in ritè baptizato non penitus extinguat ipsum, tamen minuit, & remittit. Nam rebellio aduersus spiritum maiet. Vnde Apostolus Romanorum septimo: Video aliam legem in membris meis repugnantem legi, &c. Et Augustinus in de baptismo paruulorum. & habetur de consecratione distinct. quarta. Non ex equo. In baptismo quamuis fiat plena remissio peccatorum, nondum tamen plena est nouitas, & mutatio perfecta, quia adhuc remanet corruptio, non solum in corpore, sed etiam in anima, qui est homo interior. In quo si perfecta non esset nouitas, non diceret Apostolus, quod de die in diem renouetur, & cetera. Sed secundum Scotum, Fomes dicitur diminui, non quantum ad eius essentiam, sed quantum ad effectum quem consuevit causare in anima, scilicet peccatum, & quantum ad illum minuitur per gratiam, quia cum gratia augetur, fomes minorem habet efficaciam inclinandi ad peccatum. puta victus à fortiori inclinatione gratiæ ad meritum, &c.

PER BAPTISMVM insuper ritè suscipientibus gratia gratum faciens, si non inest, de nouo infunditur: si præfuit, augmentatur. Et dicitur ritè, ad excludendum indignè, & fide accedentem. Per ritè suscipientem intelligit Dominus Cardinalis Cameracen. quæstione 3. artic. 3. illum qui non ponit se obicem, scilicet, qui poenitet de peccatis. probat hoc Gabriel. Nam ritè suscipiens regeneratur in adoptionem filiorum Dei, & redditur dignus vi-

ta æterna. Remittitur etiam omnis culpa & poena: ut dictum est: sed nihil horum fieri potest sine gratia, secundum legem Dei ordinatam. Et Magister distinctio. 4. cap. 7. & 8. qui colligit quid efficiat baptismus iam iustificatis per contritionem antequam baptismum percipiunt: vide eum, & cetera. Infunditur & talibus suscipientibus ritè charitatis virtus. Omnibus enim talibus infunditur gratia, ergo & charitas, quia idem sunt. Item per baptismum baptizatus constituitur in sorte filiorum regni. Sed sola charitas diuiditur inter filios regni & carceris: ut vult Augustinus super canon. Ioannis. Item baptizatus si moritur in eo statu saluatur, sed sine charitate nullus saluatur, primo Corinth. 13. Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem non habuero, factus sum sicut æs sonans, aut cymbalum tinniens, & cetera. ergo in baptismate charitas infunditur, ut vult scribit Gabriel conclusione quinta. ubi supra. Vide & alia in sequentibus conclusionibus. Gratiam item cum virtutibus Theologicis infusam in baptismate concomitatur intellectus, illuminatio, affectus, fecundatio & incorporatio baptizati Christo & Ecclesiæ. Per baptismum enim, ut Gabriel scribit conclusione 9. quisquam ascribitur familiæ Christi, quæ ascriptio est incorporatio ad minus numero: & si non merito si impediret fectio. Similiter charitas fecundat, quia dat animæ potentiam meritorie operandi. Operari verò meritorie est parere fructum vitæ. Hinc glosa Psalm. 22. Per baptismum anima ariditate peccatorum sterilis fecundatur. Et Dionysius & Damascenus illuminationem attribuunt baptismi. Vnde & baptismus sacramentum fidei dicitur, quia fides in baptismi infusa, lumen est quo aptatur ad videndum credenda: qui quidem baptismus (ut ait & probat Gabriel conclusione. 4. distinct. 4. quæstio. 1. libro. 4.) aperit ianuam regni cœlestis. Et licet hæc porta aperiat principaliter à Deo meritorie à passionem Christi: tamen sic instrumentaliter & dispositiue à gratia baptismali. Et per hoc differt baptismus à circumcisione, quod baptismus aperit ianuam regni cœ-

lestis, nō autem circuncisio. Plura ibi Gab. Effectus itaq; baptismi sunt plures, vt visum est & videndum, remitto ad alios. Sed præcipuus est gratia animæ suscipientis infusa, & ceteri effectus gratiæ consequentes, virtutes, scilicet & fomitis remissio. Ad effectū illum baptismi concurrunt plures cause, scilicet, principalis effectiua gratiæ, quæ est Deus. Meritoria, quæ est passio Christi, vnde sacramenta trahūt efficaciā. Et dispositiua subiecti, & est dispositio suscipientis baptismum. Posset addi cōgruitas siue habitudo aut dispositio ministri & circumstantium. Et secundū quodlibet horū potest variari gratia in baptismo collata. Gab. distinct. 4. q. 2. art. j. lib. 4.

DA FICTE ACCEDENTIBVS vel summentibus sacramentum baptismi. Sunt autem ficti qui aliud prætendunt foris, aliud intus habent. Vnde baptizatus dissentiens contrariē simpliciter nolens baptizari, nec sacramentum suscipit, nec rem sacramenti. Probatur auctoritate Innocentij 3. in cap. maiores. de baptismo. Qui nunquam consentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit sacramenti. Nam per susceptionem baptismatis (ut vult Richardus) intrat homo Ecclesiam militantem, & ascribitur exercitui eius. ad hoc autem requiritur consensus actus, vel habitus, si est in statu in quo possit consentire. Vnde legitur in Evangelio: Nemo ex aqua & spiritu renascitur nisi uolens. quod non de paruulis, sed sciolis & adultis, & suæ voluntatis arbitris intelligendum est. Et Prouerborum tertio dicitur: Præbe mihi fili, cor tuū. Vnde non vult Deus aliquem inuitum ascribi suæ familiæ. Latius uide Gabrielem distinctione quarta, quæstione secunda, artic. 2. conclusionē. j. Scilicet, qui conditionaliter suscipit baptismum metu pœnæ, suscipit Sacramentum, licet non rem: non inquam simpliciter uiolenter, sed metu pœnæ. qui ergo ut pœnam euaderent baptizari consenserunt, licet uellent magis non baptizari, si euadere pœnas possent, sacramentum accipiunt. Is autem non recipit sacramentum, qui metu uel promissione inductus, consentiret in illam lotionem tanquam in quoddam balneum, non ut baptismum, nec in eam

illo modo quo illam intēdit facere Ecclesia. Sicut nec is, qui pro ludo se baptizari consentiret: sic dissentiens mente actu positiuo, nolens baptizari simpliciter cessante fictione, erit iterum baptizandus. Hinc ait Paulus Cortes. lib. 4. distinct. j. ferē in fine. Eodem modo affirmamus laticis effectum dissimulatione impediri. Qui uerō consentit, ut scribit Gabriel, se baptizari eo mō quo Ecclesia baptizat, etiā si non credat habere effectum, verē baptizatur. sicut de incantatione ibi probat Gabriel. Qui itaque dissentit simpliciter, baptizatus non est, & si postea incipit consentire, & Ecclesiæ obedire, rebaptizandus est: & hoc primo modo, sed secundo modo fide accedens, volens tantum baptizari, sacramentum recipit, sed non rem neque effectum. Per effectum intelligitur gratia, & consequentia eam, & non character: quia quicumque recipit sacramentum, recipit etiam characterem. Probat hoc Sco. quæst. 5. distinct. 4. lib. 4. Si quis igitur fide accedit, non habens cordis contritionem, verum sacramentum sine gratia vel recipit. In paruulis requiritur fides aliena non offerentium, sed Ecclesiæ. In adultis tamen requiritur fides propria: non ut recipiant sacramentum: sed ut consequantur gratiam, quæ est res sacramenti. Propter diuersitatem tamen causarum contingit inæqualem gratiam conferri nō fide recipientibus baptismum, vt probat Gabriel conclusionē 7. vbi suprā. Vide & de hoc Petrum de Aliaco. quæst. secunda, articul. 1. lib. 4. qui in quibusdam dictis videtur dissentire. Item habens vsum rationis dissentiens actu negatiuē, & quoniam nec habitualiter, nec virtualiter consentit, nec baptismum, nec eius rem vllam suscipit: quia oportet, quod vtens ratione, deuotionem aliquam habeat ad sacramentum, si debet sibi valere. Aliter videtur contemnere, secundum Scotum quæstione 4. distinct. 4. lib. 4. Hinc Augustinus ait: Qui creauit te sine te, non iustificat te sine te, sic nec ascribit te sine te, suæ familiæ. Vide latius & Gabriel. vbi suprā. Requiritur tamen quandoque (vt idem vult) intentio actualis in suscipiente per accedens, scilicet, vel ad remouendum prohibens. Vnde si in accedente ad baptismum est actus

vel

vel habitu intentio non recipiendi baptismum. Huiusmodi intentio, quia prohibet Sacramenti susceptionem, necessarium est illam intentionem expelli per contrariam intentionem in actu volendi recipere baptismum ad hoc, ut recipiat sacramentum. Similiter si prius nunquam actualiter consensisset, necesse foret quod tunc actualiter consentiret, quia sine consensu actuali presenti vel præterito in habente usum rationis non suscipitur sacramentum. Carens verò usu rationis si baptizatur, sacramentum suscipit, nisi prius immediatè actu positivo dissenserit. ut declarat Innocentius 3. c. Maiores. de Baptismo. Et latius declarat Gabr. conclusione 3. ubi supra. Dicitur autem ibi actus immediatus ante usum rationis priuationem, inter quem & illam non interuenit actus contrarius: icèt etiam illa diu ante priuationem usum rationis cessasset. Vnde generaliter nunc non utens ratione, qui tamen aliquando usus est: iudicatur cum non utitur ratione habitualiter consentiens vel dissentiens, secundum Scotum in 4. quæ. dist. 4. secundum quod se habuit actualiter in sanitate ante illud impedimentum usum rationis immediatè. puta si tunc actualiter consentit, & iudicatur nunc habitualiter consentiens. si tunc actualiter dissensit, iudicatur nunc habitualiter dissentiens. Et dicitur, actu positivo, quia si tantum negatiuè dissenserit, ita quod ante impedimentum rationis nunquam respectu baptismationis actum posituum habuerit, tunc aut semper priuatus fuerit usu rationis, sicut infantes, & fatui, & furiosi à natiuitate. & tunc si baptizatur, recipit sacramentum & characterem. si verò usus fuerit ratione, nihil recipit. Qui si fuisset in statu illo, quo usus est ratione, baptizatus nihil recepisset. defecisset enim consensus actualis vel habitualis. Vide & de hoc Petrum de Aliaco q. 2. ar. 1. libr. 4.

BAPTISMVS est triplex, scilicet flaminis, sanguinis, & fluminis. Et si plures sunt baptismi modi, ut dictum est, & quos scribit Gabriel distinct. 4. quæst. 2. nota. 2. li. 4. tamen Doctores communiter loquuntur de tribus istis. Sed propriè loquendo de baptismo prout est sacramentum nouæ legis, non est nisi vnus baptismus secun-

dum speciem, qui fit in aqua sub determinata verborum forma, ut supra diximus. De quo Apostolus ad Ephes. 4. Vnus Dominus, vna Fides, vnum Baptisma. Cætera quæ dicuntur baptismus, dicuntur baptismus æquiuocè & secundum quandam attributionem, sicut vrina, medicina & diæta dicitur sana, quia per attributionem constituitur ad sanitatem animalis. vrina, quia est signum sanitatis. medicina, quia est causa sanitatis efficiens. diæta, quia est causa sanitatis conseruans, &c. Baptismum sanguinis dat martyrium (inquit Gerson parte secunda in regulis moralibus) & flaminis contritio de peccatis, aut satisfactio gratuita. Baptismus fluminis ab obligatione, si facultas affuerit non excusat, ait Gerson.

BAPTISMVS flaminis vel pœnitentiæ est contritio cordis, aut præparatio sufficiens ad gratiæ infusionem, per quam de congruo meretur remissionem peccatorum. Iste baptismus solus est iterabilis. Et baptizari hoc baptismo, licèt recipient effectum baptismi aquæ, quantum ad remissionem culpæ & infusionem gratiæ, non tamen regulariter quantum ad remissionem pœnæ. Probat hoc Gabriel quæ. 2. articul. 2. conclus. 8. sufficienter. Facienti enim quod in se est, Deus assinit conferendo necessaria ad salutem: habens enim fidem, desiderium baptizandi, & contritionem in casu impossibilitatis recipiendi baptismum, facit quod in se est: ergo ei assinit Dominus in necessarijs. Hæc autem sunt gratiæ collatio, & peccatorum remissio. Et baptismus flaminis (ut scribit Brulefer distinctione quarta. quæstione decima libro. 4.) fit quotiescunque quis per misericordiam Dei sanctificatur à peccatis suis, siue fiat in vtero, sicut de Ieremia & Ioanne Baptista legitur, siue extra vterum, siue virtute pœnitentiæ. Sed (ut ait Gabriel) baptismus est via ad iustificationem, & iustificatio effectus baptismi. Videtur magis congruum quod sanctificati in vtero non sanctificentur per aliquod genus baptismi, sed per miraculum & potentiam sancti spiritus, qui suam potentiam non alligauit Sacramentis. Et tales in vtero sanctificati sint baptizandi: dicit Scotus quod sic. quæst. 6. distinct.

4. libro. 4. Et Paludensis distinct. 6. quæstione 1. artic. 2. & 3. Nam quilibet uiator quantumcunque iustificatus, tenetur ad baptismi susceptionem, nisi Deus dispensauerit. quia hoc est mandatum Christi. Vide de hoc Gabrielem distinctione. 4. quæstione 2. artic. 3. dub. 1. lib. 4. Et Dominum Cardinalem quæstione. 2. libro 4. Tres autem fuerunt in utero sanctificati, scilicet Ieremias, Virgo beata, & Ioannes Baptista. ut dicit Paludensis distinctio. 6. quæst. 1. lib. 4.

BAPTISMVS sanguinis est martyrium pro Christo, seu iustitia susceptum, dummodo non fuerit contemptus baptismi, sed impossibilitas suscipiendi. Susceptum intellige voluntate propria, vel principij coniuncti, quod dicitur propter paruulos in matrum uteris pro fide Christi extinctos. Et dicitur martyrium baptismus sanguinis, licet non semper sanguis fundatur in martyrio, quia tamen semper vita extinguitur in martyrio, quæ secundum legem est in sanguine. Effusio itaque sanguinis capitur pro quocunque tormeto, de quo homo moritur pro Christo ut suffocatione suspensius, & fit baptismus sanguinis (ut scribit Brulefer. distin. 4. quæst. 10. libr. 4.) quotiescunque quis moritur pro fide catholica, uel pro ueritate. Et quauis baptismus sanguinis non sit sacramentum, quia desunt sibi conditiones sacramenti: tamen effectum baptismatis sacramentalis nedum æquat, sed abundanter uincit & superat, ut uult Gabr. conclusione 9. qu. 2. distin. 4. libr. 4. Nam baptismus sanguinis tollit omnem culpam: tollit etiam omnem poenam: adimit recidiuam: confert sine mora premium: & tribuit maiorem gratiam, & per consequens gloriam ampliorem. Nam qui martyrium propter Deum suscipit, se totum Deo offert: & facit quantum potest, quia maiorem charitatem nemo habet ut animam suam ponat, &c. & per hoc maiorem gratiam consequitur. Martyres quoque euolant ad patriam. Vnde de sanctus August. Qui orat pro martyre, iniuriam sibi irrogat: in eo utique quod eum nondum putat beatum, sed suffragio indigentem. Item baptismus sanguinis, quia solus meretur aureolam, consummat gratiam, & introducit ad gloriam, ha-

bet etiam in Ecclesia honorabiliorem sepulturam. Baptismus aquæ solus imprimat characterem, penitentia: uero solus baptismus est iterabilis, &c. Baptismus aquæ solus est sacramentum. Baptizati insuper baptismate sanguinis, non tenentur rebaptizari, quia non manent uiatores: martyrio enim finiunt uitam hanc, & ad terminum viæ perueniunt. si tamen per miraculum resuscitentur, teneantur ad baptismum aquæ eadem ratione qua cæteri, ita tenet Holkot quæst. 1. quart. talis enim baptismus iustificatorum non est frustra: ut scribit Petrus de Aliaco. qu. 2. artic. 2. libr. 4. quia per eum seruatur obedientia diuini præcepti. Sed quid de beata Virgine, an sit baptizata? De ea enim dubium est (inquit Gabriel dub. 1. distin. 4. quæst. 2. libr. 4.) licet probabilius sit eam esse baptizatam quam eius oppositum, quod si ea non est baptizata, dispensatum est cum ea. Et fuit ratio dispensandi, quia forte habuit in conceptione filij istam plenitudinem gratiæ, ad quam disposuit eam peruenire. Et Petrus de Aliaco, quæst. 2. artic. 2. libr. 4. dicit quod beata uirgo, & Apostoli Christi fuerunt baptizati: licet hoc non legatur expresse: quia ad hoc tenebantur nisi cum eis fuerit dispensatum. Nā erant in tempore, quo baptismus fluminis erat promulgatus per modum præcepti, & non apparet quare Christus cum eis dispensauerit, imò nec illud fuisset conueniens, quia exēplo Christi debuerunt facere quod docebāt. Nec ulla ratio dispensandi uidetur cum Apostolis, ut inquit Gabr. Nec ulla utilitas consecuta. Nō enim baptismo carentes fuissent per hoc Deo gratiores, aut Ecclesiæ utiliores: imò minus grati, & minus idonei. Item fuerunt à Christo sacerdotes facti: ergo merito prius habuerunt ianuam omnium sacramentorum baptismum: ut arguit Scot. Cōformiter respondet Petrus de Palu. dist. 6. qu. 1. art. 2. & latè prosequitur Scotus.

DE PARVVLIS IN VTERO matris, dicendum quod paruulus in utero matris non potest baptizari: licet possit in eo sanctificari, quia non potest aqua lauari, nec cōtingi: secundum Alexan. Tho. Scot. uide eos, & post hos scribit Gabr. qu. 2. dub. 2. li. 4. di. 4. qui & plura de paruulis scribit in utero lacten-

laesentibus, & eorum martyribus: quæ nō debent scindi, nec occidi ut puer viuus baptizetur: propter præceptum. Non occides. Vnde Petrus de Palude, distin. 6. quæ. 1. artic. 1. Mater viua non debet scindi ut puer viuus baptizetur, & si mulier est ad mortem damnata, differatur executio vsque post partum: ne pereat innocens cum nocente. ff. de pœnis. l. prægnantis. Nec licet matrem sic damnatā occidere ut puer viuus extrahatur. Et si mortua est, sepelire non debet donec foetus extrahatur. Si verò (ut aliquibus placet) puer ad huc latens in vtero matris quamuis matri coniunctus aqua corpus eius contingens, ablueretur vel aspergeretur cum debita intentione & forma, verū puer baptizaretur & saluaretur, ut innuit Sanctus Tho. reddens rationem quare mater scindi non debet. si tamen mater mortua, præsumeretur puer adhuc viuere: aperienda esset mater, & puer baptizandus: ut dicit Ataxanus. Ex illo sequitur (ut dicit Gabriel) si puer corio inuolueretur, & in aqua volutus perfunderetur. ita quod aqua non tangeret pueri nudum corpus cæteris adhibitis: intentione, scilicet, & forma, puer non baptizaretur. Quid si aliqua pars apparet extra uterum? Dicunt concorditer doctores: si apparet pars principalis, ut caput vel pectus, potest in illa parte baptizari. Et hoc simpliciter dicit Scotus dist. 4. quæst. 3. ita quod si postquam nascitur, non debet rebaptizari. Non est enim verisimile quod in die Pentecostes baptizati Actuum. 2. numero 3000. fuerint toto corpore abluti, sed secundum faciem aqua aspersi, vel quantum ad caput perfusi. Si autem minus pars principalis apparet, puta manus vel pes: quamuis quidam dicat quod vel illa pars, vel paruulus secundum illam partem non sit capax baptismatis, dicit tamen Scotus quod illa pars sit baptizanda, quia in illa parte est tota anima, licet non omnis sensus sicut in capite. Si autem nasceretur, ac cautelam sub conditione, rebaptizandus esset. Satis consonat Thom. distin. 6. arti. 1. Credendum est autem (ut scribit Gabriel) quod deus suppleret id quod impotentia impediret. talis etiam si mortuus nascitur: sepeliendus est in poliandro benedicto. Quod au-

tem paruulis in vtero matris non est prouisum de remedio, dicit Alexan. & Sanctus Thomas ubi supra, non est ex defectu misericordiae Dei: sed quia non sunt capaces illius remedij: puta baptismatis, ordinati secundum legem communem contra originale peccatum. Sed hoc non satisfacit (ut vult Gabriel) quamuis Ecclesia nō manifestat aliquod remedium. Sed sensum Domini quis cognouit, aut quis eius consiliarius fuit? Hinc consulit Ioannes Gerson parentibus, quatenus deuotis orationibus paruulis suis gratiam impetrare nistantur. Potens enim est Dominus in vtero sanctificare quos nouit ad natiuitatis ortum non peruenturos. licet de hoc certitudinem non habeamus. Misericordiam enim cui vult, & quem vult indurat. Quod verò sancti dicunt nullum nisi regeneratum saluari posse: loquuntur secundum legem communem, non præiudicando specialibus priuilegijs, ac diuinis dispensationibus.

DE IMMERSIONE: Cum baptismus sit lotio. Lotio autem fieri potest immersione, superfusione, & aspersione, quocunque modo aqua tangitur corpus baptizandi, siue totum siue pars cum debitis intentione & forma verum baptisma confertur: ut vult Alexā. & Tho. Et quælibet immersio sufficit vna vel trina, ut scribit Card. Cam. Quælibet enim sufficit ad necessitatem sacramenti, sed minister tenetur seruare modum Ecclesiæ in qua baptizat. Aloquin grauiter peccat. Vtraque immersio (ut scribit Gabr. dist. 4. q. 2. dub. 3. lib. 4.) vna & trina mysticas habet significationes, quæ tamen non sunt de necessitate sacramenti. de hoc beatus Gregorius ad Leandrum Episcopum. de consecr. di. 4. de trina.

DE PARVVLIS EXPOSITIS siue inuentis dicitur secundum Scotum di. 4. q. vlt. li. 4. Et Robertum Holkot q. 1. lib. 4. & habetur de conse. di. 4. Paruulos, & ca. Placuit. Quod si inueniuntur certa signa quod nō est baptizatus, sicut mulierculæ solent cum eo ponere sal, sicut cum deportantur ad baptismum: & tunc absque hæsitacione est baptizandus paruulus absolute. Si autem non inueniuntur aliqua signa, nec habentur vicinarum testimonia quod baptizatus est, baptizandus est, & tutius sit

si addatur conditio. Si baptizatus es, non te rebaptizo, in cap. de baptismo. Item timens mortis paruuli periculum, nec aquam, propter putei vel fluminis altitudinem habere non potest, non proiciat eum in puteum, vel flumen, quia hoc faciens peccaret mortaliter occidendo: & quilibet tenetur magis vitare peccatum mortale in seipso quam querere salutem proximi, quia ordinata charitas magis est ad seipsum. Imo secundum Scotum in casu non esset sic baptizatus sic proiectus: quia non ablutio, sed submersio diceretur. In casu posset pannus dimitti, vel peplum si vas ad hauriendum haberi non posset, ex quo exprimeretur aqua ad baptizandum. Vide latius Scotum quaestio. 3. distinct. 5. libro 4. Consonat Paludensis, distinct. 6. quaestio. 1. art. 3. Et Holkot, quaestio. 1. quarti. Et Gabr. distinct. 4. quaestio. 1. artic. 3. dub. 4. Nec est de necessitate baptismi, quod baptizans puerum manibus contrectet, sufficit quod abluat immersione, vel asperione, dum tamen idem sit, qui abluat, & verba proferat, nec sit cura si multum, vel parum aquae habeatur secundum Holkot, quaestio. 1. quarti. de consecratione. distinct. 4. Nequaquam. Vnde de cribro tantundem potest exprimi: ut puer aspergatur. Sed an infantes infidelium inuitis parentibus sint baptizandi. Videatur de hoc Scotus, quaestio. vlti. distinct. 4. libro 4. Et Richardus, distinct. 6. art. 3. quaest. 3. Durandus, & Paludensis, quaest. 4. artic. 3. Discrepant autem doctores inter se. Vide de hoc per multa apud Gabr. dub. 5. ubi supra qui consentit Scoto, quid dicit, quod principibus non solum licet: sed debent auferre paruulos a dominio parentum, volentium eos educare contra cultum dei: dum hoc facere poterunt cum bona cautela, ne parentes cognoscentes hoc futurum, occidant paruulos suos: priuatae autem personae non liceret. Vide & de hoc Petrum de Aliaco quaest. 2. ar. 1. lib. 4. probat Gabr. secundum Scotum. Nam in paruulo Deus habet maius dominium quam parentes, & vniuersaliter in potestatibus ordinatis. Potestas inferior non obligat in his, quae sunt contra superiorem, ut dicit Aug. de verbis Domini. Homel. 6. & allegat magister distinct. vlti. lib. 2. Si illud

iubet potestas, quod non debes facere: in hoc sane contemne potestatem, timendo potestatem maiorem. Dicit quoque Scotus. Crederem religiose fieri, si ipsi parentes paruulorum cogerentur minis, & terroribus ad suscipiendum baptismum, & ad seruandum post susceptum: quia esto, quod ipsi non essent veri fideles in animo: tamen minus malum est eis non posse impune legem suam illicitam seruare, quam posse eam liberè seruare. Item filiorum si bene educarentur in terra, & quarta generatione essent verè fideles. Vide latius Gabrielem ubi supra. Richardus autem videtur oppositum tenere, qui dicit, quod homines non licet possunt cogi ad ea, quae illis profunt, neque Ecclesiae, &c.

BAPTISMA VERVM dicitur, cui nihil deficit requisitum ad esse sacramenti, & quod im-
primit characterem. Et baptismus à ministro quantumlibet malo secundam formam Ecclesiae collatus, verus est, & efficax cuiuslibet sui effectus, nisi fuerit per malitiam suscipientis impeditus. Haec est sententia omnium doctorum, Scoti, Petri & aliorum. Et dicitur ritè secundum formam Ecclesiae per quod intelligitur, quod nihil desit eorum, quae ad substantiam requiruntur. hoc est, qui fit in debita materia elementari, scilicet, aqua, ac integra verborum forma, simul cum ablutione prolata, ac baptizantis intentione, qua vel baptizare, nec malitia ministri impedit sacramentum, nec eius effectum, si sunt quae fieri debent, quae modo dicta sunt, probat hoc auctoritate, & ratione diffuse Gabr. distinct. 5. quaestio. vnica. artic. 2. lib. 4. Et secundum eundem, conclusionem 2. Sine peccato in necessitate inuitabili baptismus à quolibet sumi potest, fidei & infidelis. Est autem inuitabilis necessitas, quando mora baptizandi est in periculo, ut nisi statim baptizetur, periret: & non est, qui velit, aut possit baptizare, nisi (gratia exempli) vnus ab isto recipi potest, & debet baptismus. Si tamen in forma Ecclesiae baptizare velit, siue ille sit gentilis, idolatra, siue haereticus, aut alias ab Ecclesia praefectus perpetuo, vel ad tempus, siue bonus, siue malus. Haec probantur à Gabriele. Concordat beatus Thomas, Durandus, Richardus, Scotus, Paludensis. Petrus de Aliaco.

Aliaco. Nam baptismus est sacramentum necessitatis: ideo à nullo debet omitti, dū potest suscipi, sed à præciso potest suscipi verus baptismus: ideo ab eo suscipiendus in necessitate, & in tali necessitate communicando cum præciso, non transgreditur præceptum Ecclesiæ: quia plus ligat præceptum superioris quàm inferioris. Deus autem præcepit baptismum suscipi, Ecclesiæ prohibet communicare cum eo, quem præscindit, ergo magis tenetur obedire præcepto diuino quàm præcepto Ecclesiæ. Imò verius obediendo præcepto diuino non transgreditur præceptum Ecclesiæ: quia omnia præcepta Ecclesiæ intelligenda sunt obligare, in quantum non obuiant præceptis legis diuinæ, aut legis naturæ, etiam si non semper exprimitur in præcepto. Non enim intentio Ecclesiæ est (quæ est sponsa Christi) aliquid contrariū sponso præcipere: ita scribit Gabr. vbi sup. qui latius rem discutit. Sed extra casum necessitatis scienter petens baptismum à præciso non excusatur à mortali, quia quantum est in se contemptibilem reddit sententiam Ecclesiæ, quod scienter sine peccato mortali non potest fieri: vt vult Richardus & post eum Gabr. vbi supra conclusionem 3. Extra tamen necessitatis articulum potest quilibet à suo sacerdote non præciso petere baptismum, quamuis probabiliter æstimet eum malum esse. In hoc concordant omnes doctores, non enim peccat, qui à malo debitū petit & accipit, sed sacerdos est debitor suis parochianis in sacramentis ministrandis. Etiam si fuerit sacerdos notorie malus: puta fornicator, lusor, vel vsu rarius publicus: quia de occulto malo, cuius vita non est scandalosa, non est dubiū quin à tali sine peccato possit recipere sacramenta. Imò debet (dicit Scot. di. 3. q. 2.) ab eo recipere baptismum. Debet autem à suo sacerdote recipere, quia si ab alio, cui non incumbit sacramenta ministrare, peccat: vt dicit Scotus. vide latius Gabr. conclusionem 4. vbi supra.

AD VERITATEM BAPTISMI aliqua dupliciter dicuntur requiri: vt notat Gabr. dist. 6. quest. 1. libr. 4. Vno modo necessario siue de necessitate sacramenti sine quibus non esset sacramentum, neque baptismus. Secundo modo de congruo: & sic illa requi-

runtur: sine quibus non seruaretur debita honestas, aut impediretur aliquis fructus, & vtilitas sacramenti, & vtroque modo aliquæ requiruntur ex parte sacramenti in se, quæ respiciunt materiam & formam sacramenti. Aliqua ex parte suscipientis baptismum. Aliqua ex parte ministrantis sacramentum. De primis duobus dictum est, ex parte verò ministri requiritur actio, qua corpus baptizandi contingatur ab aqua vel immergendo vel aspergendo, quæ actionem dicimus lotionē. Vide Paludem. dist. 3. quæ. 2. & ideo dicit Scotus necessario requiritur virtus motiua in baptizante quæ potest aliquo illorum modorum actiue abluere. Et quia ad substantiam baptismi requiritur forma verborum, necesse est ministrum posse loqui. Et quia locutio est actus naturæ rationalis requirens intentionem in eo qui loquitur: vt sit perfecta & intelligibilis locutio: necesse est baptizantē habere rationem per quam possit intendere agere ea, & proferre quæ ad baptismum requiruntur. Requiritur autem intentio baptizantis, & secundum Scotum non requiritur intentio actualis, nec sufficit habitualis, sed virtualis. Hoc est quod baptizans quandoque habuerit intentionem actualem, ex qua descendat actus baptizandi, & non requiritur intentio ministri respectu effectus baptismatis in specie, sed sufficit intendere quod Ecclesiæ intendit in genere.

QUIS AUTEM POSSIT BAPTIZARE ostendit Gabr. dist. 6. art. conclusionem 1. libr. 4. cū ait. Omne suppositum naturæ intellectuales potest verè baptizare quod sub debitis materia & forma, & intentione valet baptizandum abluere. Ex quo habetur quod Angeli, dæmones, animæ separatae, & homines viatores, & comprehensores possunt baptizare. Vt diffuse probat Gabr. quamuis probabile est quod illam potentiā de facto non concessit, nisi viatoribus. Et tamen si Angelus baptizaret in assumpto corpore eum debitis forma & intentione ac aqua elementari supponendum est verum esse baptismum, nec sic baptizatus esset rebaptizandus. Dum tamen sufficienter constaret baptizantem fuisse Angelum bonum. Sic Angelus Michael prohibuit Episcopo dedicare Ecclesiam suam in monte Gargano.

Gargano: asserens eam à se fuisse dedicatā. Si etiam malus Angelus in corpore assumptus pro baptizaret, & constaret quod hoc faceret ex præcepto Dei: quia oportet Angelum malum etiam inuitum obedire Deo. talis habendus esset pro baptizato, nec iterum baptizandus. Sed non esset sine certa reuelatione credendum quod malus Angelus verè baptizaret: quia odit salutem hominis. Et quod dictum est de Angelis bonis, similiter dicendum est de animabus & hominibus beatis: & quod dictum est de demonibus, locum habet de animabus & hominibus damnatis: si aliqui damnati essent in anima & corpore. Item nec mutus nec mancus nec vsu rationis carentes possunt esse ministri huius sacramenti baptismalis: quia deficit potentia proferendi, lauandi, & intendendi, nec requiritur sexus certus, nec fides, nec baptismus, quia tam laicus quam sacerdos potest baptizare, fidelis siue infidelis & hæreticus: ut habet Paludensis. distinct. 5. quæst. 2. artic. 1. quia nulli horum deficit aliquid, quo non possit ministrare omnia ad verum baptismum necessaria. Sed nec laicus nec mulier præsumat baptizare, etiam docta vel sancta nisi necessitate cogente, ut habetur distinct. 4. Mulier. imò extra casum necessitatis nulli licet baptizare, qui non habet ministerium sacerdotale. Si autem alius à sacerdote baptizat: verus est Baptismus: sed baptizans peccat, & hoc extra casum necessitatis. Probat Gabr. & concordat Richardus distinct. 5. quæst. 4. ar. 1. Et dicit Angelus in Summa, quod non sacerdos sine necessitate baptizans, efficitur irregularis. Contrarium tenet Paludensis distinct. 5. quæst. 2. art. 1. Scotus vult quod soli sacerdoti congruit baptizare, & illi præsertim cui incumbit ex officio præsidere: quia per baptismum recipitur baptizatus in collegium Ecclesiæ militantis: plura Scotus. & probatur auctoritate canonis de consecra. distinct. 4. Constat & 93. distinct. Diacones. Vide de hoc latius Gabr. distinct. 6. quæst. 1. ar. 2. conclusionem 2. Paulus Corinthus non dissentit. distinct. 1. lib. 4. in fine, ubi dicit. Idque munus baptizandi, scilicet, ad Sacerdotem pertinere placet, quamquam id temporum angustiis à prophanis & sceleratis obiri possit. Possunt & præterea plures eundem baptizare: dum tamen quili-

bet eorum perficit totum, quia vnus totum faciens, non annihilet per hoc factum alterius. Sed si vnus faceret totum quod plures faciunt: baptizatus esset nihilominus alio similiter faciente. Si verò vnus ablueret: & alter verba proferret: nihil facerent. Cuius ratio non est nisi institutio diuina: ut dicit Scotus. Vnde si mutus & mancus concurreret: mutus ablueret, & mancus verba proferret, & uterque baptizare intendere, non esset verum sacramentum. Vide & Petrum de Palu. distinct. 3. quæst. 2. art. 2. quia non quilibet eorum perficit totum. Sed si duo baptizantes dicunt. Nos baptizamus te in nomine, &c. non baptizant: quia sic mutaretur forma. ut sentit Alexan. part. 4. quæst. 16. memb. 7. Nam baptizans minister significat Christum. Vnus autem est Christus, qui principaliter baptizat: & ideo debet esse vnus minister, vel plures ut vnus. Et quamuis (ut ait Gabr. distinct. 6. conclusionem 7. libr. 4.) Vnus plures perfundens vel aspergens simul, dicens: Ego vos baptizo in nomine, &c. verè omnes asperfos baptizat. extra tamen necessitatis casum hoc faciens, mortaliter peccat. Nemini enim præcluditur via salutis: quare in periculo mortis hoc liceret. Nec illa mutatio verbi importantis personam recipientis mutat veritatem & efficaciam baptismi, ut habet Paludensis distinct. 3. quæst. 2. Et etiam videtur in die Pentecostes: cum Petrus vel Apostoli baptizarunt multos, &c. ut & supra tactum est. Nam verba significantia personam conferentis & suscipientis non sunt determinata à Christo, sed ab Ecclesia, ideo in eis potest fieri aliqua mutatio. Nec videtur quod Ecclesia voluerit aliquem præcise articulare ad istam formam: quod per hoc alicui præcluderetur via salutis. Si quis autem extra necessitatem attēteret, peccaret mortaliter, quia non conformaret se Ecclesiæ in sacramentorum ministerio, nisi necessitas excuset. Excusat autem à peccato mortali necessitas cum imminet. Alioquin in casu posito quis esset perplexus. Vide latius Gabr. ubi supra. Nec est par ratio mutationis te in vos, & ego in nos. Nam vos, includit suum singulare geminatum, scilicet, te & te: non sic nos. cum dicitur nos: non valet tantum sicut ego & ego, sed ego & tu vel ille, & ideo cum dicitur. Nos baptizamus,

tizamus, mutatur forma. Sed cum dicitur vos, non est mutatio formæ, sed quædam geminatio, id est, baptizo te & te. Verum Paludensis dist. 3. quæst. 1. art. 3. aliud sentit exemplificans de Prælati qui solent se pluraliter nominare. Item de modo loquendi aliquorum, qui more patriæ, se, per nos denotant. Ad veritatem item baptismi simulas lotionis & formæ ac intentionis requiritur, quod neutrum eorum sine alijs perfectè finiatur. Ratio huius est institutio diuina. Latius de hoc Gabr. conclus. 8. vbi supra. Iudicatur autem simulas inter factum hominis, & verbum, vt dicit Scotus quæst. 3. dist. 6. lib. 4. quando incipit vnum antequam totaliter finiat aliud. Fufius Gabriel vbi supra. Considerandum præterea est secundum Alexan. qu. 13. par. 4. mēb. 1. quod cum aliquis debet baptizari adhibenda est diligentia quod baptizandus non committatur suspecto & notato de hæresi, sed probato in fide, non quod hæresis impediat baptismum si fuit intentio baptizandi, sed quia de suspecto magis timetur: ne maliciose intentionē subtrahat. Dum autem non suspecto offertur, licet intentio baptizantis non innotescat certitudinaliter & euidenter: tamen innotescit vehemēti præsumptione, & hoc salutis baptizati adulti cum propria fide & intentione, & sic satis præcauetur periculum, quoniam & si non intenderet ministerialiter baptizare, & sic non esset sacramentum. saluatur tamen adultus baptismi flaminis. Sed qd de paruulo: si non intendit baptizans non est baptizatus, & si decedit ante usum rationis damnabitur. Dicit idem quod sine præiudicio in isto casu piè supponi & credi potest quod summus sacerdos suppleat quod deficit sacramēto. Cum enim virtus sua non sit alligata sacramentis: supponendum est quod superabundantia liberalitatis & gratiæ illius ac merito Ecclesiæ in nullo negligentis aliud remedium salutis adhibebit. Huic consonat Thom. vt refert Gabriel distinctio. 6. quæst. 1. articu. 3. dubio 2. libro 4.

BAPTISMVS est regeneratio spiritualis: in qua Ecclesia mater est, Deus pater. Ecclesia verò copulatur Deo per fidem. Datur ergo gratia fidei à Deo patre: in qua iustificatur disponente fide Ecclesiæ matris: vt

sit conformitas geniti ad gignentem. De quo latius Gabr. dub. 6. vbi supra. Sic ergo in fide Ecclesiæ ministratur baptismus. Et additur Alexā. Et si militans Ecclesia erret (quod tamen non contingit) nihilominus tamen triumphans ipsa adiuuaret: in qua est fides largè sumpta, quia clarissima cognitio veritatis. Et dicitur baptismus sacramentum fidei, vt habet. Gab. dist. 6. quæ. 1. dub. 6. lib. 4. quia in illo datur signum fidei, scilicet, character, quo distinguuntur fideles ab infidelibus, quandoque re & nomine quando non indignè accipitur, quædoque nomine, & non re, dum fide acceditur. Dirigit quoque fides (vt idem ait) intentionem in operibus virtutum quibus quis meretur opera dirigendo in vltimū finem, & ad hoc dirigit fides personalis exercentis huiusmodi opera. In sacramentis autem dirigit fides Ecclesiæ intentionem, eò quod intentio requisita est intendere facere id quod Ecclesia credit vel intendit. Vnde sic intendendo quod Ecclesia intendit, baptizans fit minister Ecclesiæ, etiam si fuerit hæreticus, facit enim opus Ecclesiæ. Si enim non intenderet quod intendit Ecclesia, sed quod intenderet hæresis: non baptizaret. Sicut igitur quando baptizat fidelis, intentionem eius dirigit fides propria. Sic quando baptizat Hæreticus, intentionem eius dirigit fides Ecclesiæ, quia intendit quod Ecclesia intendit. Hæc Gabr. Et vt idem scribit post Scotum. dist. 6. quæst. 2. art. 3. dub. 8. Scienter suscipiens vel conferens iterato baptismum est irregularis, vt habetur de apostatis. cap. ex literum. vbi dicitur quod talis ad maiores ordines non potest promoueri si publicū est: nisi ad religionem intrauerit, vt fauore religionis circa eum valeat dispensari. Et hoc est verum si fiat iteratio absolute. Secus si sub conditione fiat. Si autem baptizatio fiat ignoranter suscipiens iterato licet ignoranter: est irregularis, & non conferens. vt habetur de consecra. distin. 4. qui bis. vbi dicitur. Qui bis ignoranter baptizati sunt, non indigent pro eo poenitere nisi quod secundum canonē ordinari non possunt, nisi magna necessitas cogat: in tali enim necessitate dispensari possunt. Et loquitur cap. de ignorantia facti, quia si esset sola ignorantia iuris, oporteret eum poenitere.

nitere. Vide latius *Scotum*. Insuper non baptizatus credens se baptizatum, saluatur. vt patet de presbytero non baptizato. ca. Apostolicam, non tamen suscipit characterem ordinis, nec est verè presbyter, vt patet de presby. non bap. c. 1. & Veniens. Si tamen celebrat ignorans, creditur quod conficiat non potestate ordinis quem non habet, sed virtute Ecclesie: secundum Innocentium. Albertus etiam dicit & putat talem conficere non in potestate sua, sed in potestate Ecclesie. Descendit enim tunc à virtute spiritus sancti vegetantis Ecclesiam potestas in illum: ne Ecclesia decipiatur, & illum excusat ignorantia inuincibilis. Vnde dicit Aliacensis. quæst. 2. ar. 1. lib. 4. quod ista per eum tanquam per sacerdotem gesta rata fuerunt: tamen ea non fecit, sed quod ipse facere credidit, summus sacerdos per suam gratiam suppluit. Ponit & plures alios easus ibidem Dominus Cardinalis Camera. Scotus ubi agit de forma baptismi, ponit tres regulas in dubijs. Prima est: si possibilitas adest, via tutissima est tenenda. Secunda: si non ad est possibilitas, via tutissima proxima. Tertia: cessante possibilitate, cautè supplendum est quod impossibilitas prohibebat, & hoc in casibus quibusdam est tenendum.

BAPTISMVS præcedentia sunt tria, vt recitat Hugo lib. 2. de sacramentis. par. 6. c. 4. Hec sunt catechismi & orationes. Primum itaque catechizatur baptizandus vt ad fidem proprio moueatur voluntatis arbitrio. Deinde exorcizatur vt ab eo diaboli potestas iniqua pellatur. Additur etiam oratio, vt præueniat & subsequatur: quæ vires tribuat libero arbitrio: & qua procul fiat vniuersa maligni spiritus illusio. Vnde Paulus Cor. dist. 1. lib. 4. ait Eidemque, scilicet muneri baptizandi catechismus & exorcismus additur, quorum alter disciplinæ traditio: alter fontis dæmonis afflictor & exturbator dicatur. Repetaturque; vterque; tum à flamine, tum ab eo qui sit pro puerperio vas factus, vt ritualibus est libris mādum. Et secundum Alex. quæ. 10. par. 4. & Hugo. In adultis præcedit catechismus: vt ipsi instruantur non solum ad baptismum, sed etiam exorcismum. Qualiter enim intelligerent exorcisationem supra se, nisi prius instructi intelligerēt quid eis fieret.

Alius autem est ordo in paruulis qui non habent vsum rationis, nec intelligere possunt. Vnde primo datur exorcismus: ne diabolus impediatur processum ad baptismum. Hæc Alexan. & post eum vide Gabr. dist. 6. quæ. 3. lib. 4. Et illa quæ sic præcedunt siue concomitantur, siue sequantur baptismum: non sunt sacramenta propriè dicta, quia non conferunt gratiam ex opere operato efficaciter ex diuina institutione. Sed sacramentalia dici possunt pro quanto præparant ad congruam sacramentorum susceptionem, vel ad significationem effectus sacramenti, aut ad vsum vel exercitium gratiæ in sacramento susceptæ: vel impediens remotionem, quæ effectum habent ex institutione Ecclesie & eius oratione, & hoc in lege gratiæ. Et nec quantum ad baptismi substantiam, nec quantum ad eius effectum necesse est præcedere catechismum vel exorcismum: quia sine his verus est baptismus & efficax. Alioquin, non sufficeret ad salutem his qui urgente necessitatis articulo alijs ritè baptizantur. Contra illud Marc. ult. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Expedit tamen eum prius catechizari qui debet per baptismum ad vitam spiritualem regenerari. Id quidem probat Gabr. ratione & auctoritate ubi supra, ar. 2. conclus. 2. Vnde Marc. ult. dicitur: Ite, docete omnes gentes baptizantes, &c. Præmisit autem Dominus docete: vt notetur quod instructio præcedat baptismum. Vnde Hugo: Docete ad fidem pertinet, baptizantes ad emendationem. per catechismum quoque; disponitur catechumini, vt sit magis idoneus ad baptismi susceptionem: & specialiter quantum ad adultos, ostenditurque congruitas ex parte paruulorum. Nam sicut paruulus potest consensu qui salutem ex fide aliena per sacramentum baptismi, sic congruum est, ut possit obligari ad ea quæ sunt fidei obligatione aliena. Hæc autem fit per Anadochum, id est, patrum: cui præponuntur rudimenta fidei, & obligatio obseruandi quæ sunt fidei: qui ex persona pueri respondet & profiteatur: & ipsum puerum licet ignorantem & non consentientem obligat. Videantur latius Gabr. & alij. Alexan. Thom. Paludensis, Durandus.

DE BAPTIZANDI RITU vide Hugo. li. 2. de

de sacramentis. p. 6. 10. 11. capitulis. Et post eum Gabr. qui satis clarè & bene refert di. 6. q. 3. ar. 3. dub. 3. lib. 3. ubi ostendit quid significet ea quæ circa baptismum fiunt. In ceremonialibus autè (vt ait Richardus) seruanda est consuetudo: quia illa nō pertinent ad essentiam baptismi: quia sine illis verum conferri potest baptisma, sed pertinent ad sacramenti solennitatem: peccaret tamen sacerdos hæc cum proposito omittens contra morem sue Ecclesie casu necessitatis excepto. Hæc de sacramento fidei quo initiamur vt simus Christiani dicta sufficiant: modica sunt quæ notauimus ex doctoribus respectu eorum quæ ipsi diffuse & latè pertractant. legant studiosi plura de baptismate apud theologie professores.

BEATITUDO secundum theologos & philosophos vt dicit Gabr. di. 24. q. vnic. ar. 2. li. 2. est optimum hominis bonum. & vt Brulefer. ait: beatitudo est bonum gloriosum, copiosum & delitiosum quod omnis homo naturaliter appetit. dist. 22. q. 1. li. 2. & beatitudo secundum S. Tho. 4. sen. dist. 48. ar. 2. est summum bonum, & vltimus finis rationalis naturæ tantum. Idem secunda par. q. 26. ar. 1. & 2. & prima secundæ q. 3. ar. 2. Beatitudo est vltima perfectio hominis. Beatitudo secundum Boetium li. 3. prosa. 2. & Scot. in 3. dist. 49. est bonum, quo habito completè est bene habenti. Et cui felicitas adest, nihil prorsus deest (inquit Beoaldus poeta & orator.) Scotus enim dicit quod beatitudo est bonum sufficiens excludens, scilicet, defectum & indigentiam. Est & bonum perfectum & completum excludens imperfectionem seu diminutionem. Est bonum vltimum excludens tendentiam & ordinabilitatem ad aliud completius bonum. Boetius dicit: Beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus. Et August. in 5. de Ciuit. Dei dicit. Beatitudo est omnium rerum optandarum plenitudo.

BEATITUDINIS nomen multipliciter accipitur secundum Occam. 2. par. sui dialogi. & post eum scribit Gabr. lectione 57. canonicis. Vno modo pro beatitudine patriæ. Alio modo pro beatitudine viæ. Beatitudo viæ, dupliciter accipitur. Vno modo, per operationem seu dispositionem perfectam, qua

quis disponitur in viam ad beatitudinis patriæ consecutionem. Sic dicitur Iaco. 1. Beatus vir qui suffert tentationem: quia cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ. Et Matth. 5. Beati pauperes spiritu. Secundo modo accipitur beatitudo viæ pro munda na ac temporali prosperitate: secundum quam, beatum dixerunt populum cui hæc sunt, vt habetur in Psalm. Prima beatitudo nec desiderium maioris commodi aut perfectionis: nec afflictionem & poenam, sed tantum futuræ beatitudinis patriæ impedimentum: puta peccata mortalia excludit. Secunda tantum apparens est & falsa: & ideo nominis beatitudinis indigna. Beatitudo patriæ secundum Occam & Gabr. ubi supra accipitur dupliciter. Vno modo pro operatione intellectuali optima secundum speciem: qua, scilicet, obiectum beatificum diuina essentia nudè & immediatè ac perfectè attingitur, siue illa sit visio clara diuinæ essentiae, siue fruitio. non enim ab inuicem separatur. Et sic beatus est qui cunque clarè intuituè videt Deum. Alio modo accipitur beatitudo patriæ pro statu huius intellectualis naturæ optimo secundum speciem, omne bonum tam essentialiter quam accidentale: & ad quam vnquam eadem natura intellectualis perueniet includente. Ista beatitudo excludit desiderium ad vltiorem perfectionem, delectationem & gaudium: etiam de aliquo citra Deum attingendum. Sic dicitur beatitudo secundum Boetium status omnium bonorum aggregatione perfectus: cui scilicet, nihil deest de omnibus bonis quæ talis natura intellectualis vnquā habebit. Et hanc quidem vocant beatitudinem consummatam, siue integram.

BEATITUDO (vt scribit Pet. de Aliaco. q. 12. ar. 3. li. 1. potest sumi dupliciter. Vno modo præcisè pro actu visionis Dei claræ & fruitionis vel utroque simul: non connotando æternitatem illorum actuum. Alio modo potest sumi magis propriè pro illis actibus, connotando æternitatem illorum siue credulitatem firmam & veram quod illi actus in quibus consistit essentialis beatitudo durabunt sine fine, & ita sumitur cōiter. **BEATITUDO** secundum Rayne. in summa sua, & secundum alios. Et vt colligit frater Pelbartus. li. 3. rosarii theo. generaliter loquendo potest

potest considerari triplex. Prima falsa & deceptoria, Secunda vera & meritoria, Tertia perfecta & premiatoria. Prima beatitudo falsa & deceptoria secundum diuersorum opiniones erroneas ponitur in diuersis secundum quod declarat Philosophus. 1. Ethic. Et Boetius 3. de conso. phil. Augu. 10. de Ciuit. Dei ca. 18. & Philippus Beroaldus de felicitate scribens, & Baptista Mantuanus in li. de patientia. Paulus Cor. Laetantius, &c. per multa illi qui & reprehendunt prauorum hominum sententias vel opiniones de beatitudine, quorum: Quidam in diuitijs temporalibus collocauerunt: vt Chresus: Quidam in voluptate, vt Epicurus & in bonis corporis: vt diues epulo. Quidam in potentia & damnatione: sicut Alexander. Alij in honore & dignitate & nominis fama, de quo alijs videatur, Secunda beatitudo, scilicet, vera & meritoria, de qua dicitur: Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini, id est, preceptorum obseruantia & fide vera. Vnde & saluator Matth. 5. annunciat octo beatitudines: de quibus infra, sed talis beatitudo non est perfecta. Tertia dicitur beatitudo perfecta & premiatoria: & hac habetur in patria in Dei visione & fruitione & tentatione. Vnde secundum Rich. in 4. dist. 49. & secundum Reynerium in summa: cum Tho. lib. 3. contra gentiles. ca. 46. & alios, vera & perfecta beatitudo in hac vita non potest haberi, sed solum in patria: quia hac consistit in diuinae essentie visione & fruitione, quam in presenti habere nequimus nisi per fidei cognitionem: quae est per speculum & in enigmate: vt dicit Apostolus: Hac beatitudo vera non potest obtineri aliter quam per virtutes theologicas: quae sunt fides, spes & charitas. Et beatitudo secundum Sanctum Bonauent. dupliciter potest sumi. Vno modo proprie pro statu perfecto plenitudine omnis boni: vt loquitur Boetius, vt dictum est supra. Hac includit claram Dei visionem, perfectam fruitionem, & firmam tentationem, vt dictum est. Alio modo accipitur pro statu priuatione priuato omnis mali & culpae. Accipiendo primo modo positiue, nulli Angelorum in principio creationis fuerunt beatitudine perfecti. vt habet Magister dist. 4. li. 2. Nam neque Angeli cadentes nec stantes fuerunt in princi-

florq

prio creationis beati, quia securitas & certitudo est de ratione beatitudinis. Hac autem non fuit in cadentibus. Nam Ioan. 8. dicitur de Iucifero. Ille in veritate non stetit. Vide latius Gabr. dist. 4. quaest. vnic. libr. 2. Sed in beatitudine secundo modo dicta, priuationem omnis culpae & poenae omnes Angeli sunt creati: quia omnes fuerunt creati innocentes & ita sine malo culpae, & per continens sine malo poenae. Non enim Deus prius est vltor quam sit aliquis peccator. Praeterea creator optimus non potuit auctor mali esse. Vnde Gene. 1. dicitur: Vidit Deus cuncta quae fecerat: & erant valde bona. Igitur boni erant angeli omnes quos fecerat bonitate innocentiae, quae omnem excludit culpam. De hoc pulchre Magister dist. 3. allegans manifestas auctoritates Augusti & Origen. Et (vt scribit Gabr. dist. 3. quaest. vnic. libr. 2.) tam Angelus quam homo beatitudinem suam meretur. Gloriosiusque est accipere donum ex merito quam sine merito, & hoc particulariter verum est, non vniuersaliter. Instantia est de Christo.

BEATITUDO vt scribit S. Bona. dist. 38. q. 1. li. 2. quae est finis omnium bonarum voluntatum, est beatitudo vera. Beatitudo vero quae est finis malarum voluntatum non est beatitudo vera, sed simulata. Auarus enim aestimat beatitudinem esse in diuitijs & delicijs, superbia & honoribus, & sic de alijs. Vnde sicut finis malarum voluntatum quae habet imaginem veri boni, ut puta beatitudinis sui, sic etiam malae voluntates praetendunt speciem uirtutis. Quando ergo dicitur quod omnis uoluntas tendit ad beatitudinem, hoc intelligitur de beatitudine in sua generalitate considerata, in cuius appetitu omnes (ut dicit August.) communiunt. Sed prout beatitudo determinate accipitur pro illa quae consistit in uisione Dei, nec ab omnibus appetitur, nec omnes in illam tendunt.

BEATITUDO secundum aliquos (vt refert Gabr. dist. 1. quae. 8. libr. 1. sent. est triplex, scilicet obiectiua, formalis, & subiectiua. Beatitudo obiectiua est obiectum beatitudinis formalis, & est summum bonum, scilicet, Deus gloriosus, & dicitur beatitudo increata. Et secundum Richar. dicitur bonum in quo perfecte & plenarie requiescit

scit

scit humana vita, dist. 49. art. 1. quæ. 3. li. 4. In nulla enim creatura posset homo inuenire perfectam sufficientiam ad quietandum & perficiendum eum totum. Et dicitur beatitudo finalis, eo quod sit ultimus finis. Beatitudo formalis est perfectissimus actus, quo anima vnitur obiecto beatifico, scilicet, clara visio & fructio & tentio. Et dicitur formalis (vt dicit Erulefer distinctione. 4. quæstione. 1. lib. 2.) quia consistit in actibus quæ sunt accidentia, & sunt subiectiue in beato, & informant ipsum beatum. Est enim sic accepta vt scribit Richar. aliquid existens in beato: tãquam eius vltima, & plenaria perfectio, & est aliquid creatum, & dicitur beatitudo creata, & consistit (vt dicit Erulefer. dist. 49. lib. 4.) in clara Dei visione, & intentione Dei per amorẽ, & in fructione & amore amicitia: quia si electi viderent Deum, & non diligere, propriè non essent beati. Et vt dicit Thomas de Argentina. Beatitudo formalis est, quo formaliter beatus dicitur esse beatus. Et secundum eundem vtrique istarum beatitudinum replet & quietat ipsius beati omne desiderium. Vna tamen formaliter, & ideo quandoque appellatur finis, intrinsecus, qui dicitur finis, quo alia replet & quietat finaliter & effectiue, & ideo dicitur finis extrinsecus seu finis in quo. Quem finem alloquens Augu. in lib. confessi ait: Ad te nos fecisti Domine, & inquietum est cor nostrum donec requiescat in te. Et quia desiderium non quietatur nisi bonum desideratum adipiscatur. Ideo dicit beatus Augu. Beatus est qui habet quicquid vult, & nihil mali vult. Hinc est etiam quod aliqui beatitudinem describentes dicunt. Beatitudo est sufficientia omnis boni. Nam cum desiderium sit respectu boni, igitur omne desiderium non potest quietari, nisi per illud quod in se habet bonitatem omnium generum. Vnde Sanctus Bonauen. dist. 49. ar. 1. li. 4. ait: Beatitudo est finis satians nostrum appetitum. Satiens autem nostrum appetitum est dupliciter, vel sicut obiectum, vel sicut informans. Primum solus Deus est, ad quẽ capiendum humana anima ordinatur. Secundum est ipsa influentia Dei in animã, quæ est ipsa Dei formitas, & satietas, & vt ait quæst. 6. vbi supra. Si dicatur sicut obie-

ctum omnino vna est merces, vnus Deus, vna beatitudo, vnum præmiũ. Vnde Matr. 20. dicitur: Omnes acceperunt singulos denarios. & tantum Dominus dedit nouissimo quantum primo. Et glosa. dicit 1. Cor. 13. super illud. Stella differt à stella eundẽ denarium paterfamilias dedit omnibus, qui operati sunt in vinea, quo vtique non aliud significatur quàm id, quod omnes cõmuniter habebunt, quod est beatitudo. Si autem formaliter dicitur beatitudo, vna vnitatem conformitatis, vnitatem connexionis, sed tamen differens est quantitate gaudij & remunerationis. Vnus enim alio clarius videt Deum, & magis de illo gaudet & strictius tenet. Beatitudo subiectiua est natura beatificabilis. Et hæc improprie dicitur beatitudo, sed proprie dicitur beata sicut subiectum albedinis, non dicitur albedo sed album. Gabr. lib. 1. dist. 1. quæst. 6. Sunt autem (vt idem scribit Gab. distin. 4. quæst. vnic. art. 3. dub. 3. lib. 3. quædam concomitantia beatitudinem: vt gaudium, securitas, & illa meruit, qui meruit beatitudinem. Quædam verò antecedentia & beatitudinem inducentia, & de illis non oportet, quod merens beatitudinem mereatur antecedentia. Hæc enim sunt ipsa merita, & gratia meriti principium, quæ non cadunt tanquam premium sub merito.

BEATITUDO est duplex (vt scriptis reliquit Richardus dist. 49. art. 3. quæst. 2. lib. 4.) scilicet, animæ & corporis. Dicitur autem esse de essentia beatitudinis animæ omne illud sine quo non esset verè beata, & nihil est de essentia beatitudinis suæ sine, quo posset esse verè beata, & quia sine corpore verè beata est, beatitudo corporis pertinet ad premium animæ accidentale non essentiali. Sed illud sine quo corpus non posset esse beatum videtur essentialis eius beatitudo, vel ad ipsum pertinere, & ita potest dici, quod beatitudo corporis aliquo modo est essentialis simpliciter & principaliter, quia est essentialis corpori, in quantum sine illa corpus non posset esse beatum; tamen non est essentialis simpliciter & principaliter eo, quod sine illa pars hominis principalior est perfecta propter sui cum Deo coniunctionem. Richar. Et (vt idem vult) beatitudo hominum electorum maior erit post iudicium quàm ante extensionem &

ad & etiam intensiue, quia non habet modo nisi beatitudinem animæ: tunc autem erunt beati & in anima & in corpore: gaudebitque tunc de suo bono, & corporis bono. Et etiam intensiue: quia clarius Deum videbit. Vnde magister dist. 49. cap. ultimo dicit. Peracto iudicio, amplio rem gloriam suæ claritatis Deus monstrabit electis. tunc enim naturalis animæ virtus perfectior erit. Vide latius Richar. dist. 49. ar. 2. quæ. 7. &c. Potest autem creatura dupliciter participare beatitudinem, vt literis prodidit Gabr. di. 2. §. q. vnica ar. 1. libr. 3. Vno modo formaliter, quia potest per actum beatificum formaliter tendere in Deum, ipsū videndo, & eo fruendo, & sic sola creatura rationalis est capax beatitudinis. Alio modo potest participare Deum beatificè, non formaliter fruendo Deo, sed quia potest participare aliquem effectum beatitudinis seu gloriæ in ipsum redundantis. Sic corpus nostrum participando dotes gloriæ ex beatitudine animæ in ipsum redundantis (quæ sunt effectus gloriæ) dicitur participare Deum beatificè. Et quo ad beatitudinis obiectum, scilicet, bonum increatum, quod vnum & idem existens ab omnibus participatur, vt scribit Rich. dist. 49. ar. 2. quæst. 8. Sic vnus non est beator alio: quia idem est obiectum quod omnes participant, sed ex parte dispositionis beatorum, vnus est beator alio, inquantū vnus videt alio clarius Deum, & diligit perfectius. Vnde glossa super illud Ioan. 14. In domo patris mei mansiones multe sunt dicit, id est, diuersa præmia meritorum. Vide clarius Richar. ibi.

CONSISTIT verò secundum eundem ar. 1. quæst. 5. vbi supra beatitudo in actibus nobilissimis: qui sunt actus animæ. Vnde qui beatitudinem estimauerunt esse in corporalibus diuitijs seu delicijs vel honoribus: suæ naturæ nobilitatem non recognoscebant. Et secundum Tho. Argenti. Beatitudo consistit in actu potentie volutiue: quia actus voluntatis intimius & perfectius coniungimur & vnimur Deo: qui est beatitudo increata. In hoc enim consistit summa perfectio, quod summè coniungimur perfectissimo fini suo, sed summa perfectio hominis est beatitudo formalis seu creata, & vltimus ac perfectissimus finis hominis est

beatitudo increata seu finalis, qui est ipse Deus. Item nullo actu magis vnimur quā actu voluntatis. vt idem sentit. Item totus homo dicitur simpliciter bonus bonitate solius voluntatis: etiā si habuerit obtusum intellectum & hebetem. Consistit quoque beatitudo in actu ipsius intellectus aliquo modo: quamuis non æquè principaliter, sicut in actu voluntatis, quia quilibet actus animæ tantum est beatificus, quantum per ipsum attingitur ipse Deus, sed actu intellectus attingitur Deus: quamuis non sic intimè & perfectè sicut actu voluntatis. Item in actu visionis intellectiue aliquo modo consistit vita æterna, ergo aliquo modo beatitudo. Vnde Ioan. 17. dicitur: Hæc est vita æterna vt cognoscant te Deū, &c. Assignat & rationem Thomas ille Argentinensis. Richardus verò dist. 4. art. 2. q. 6. li. 4. vult quod beatitudo consistat in actu intellectus & voluntatis simul, quia esse beatitudinis vitæ humanæ consistit in perfecta vnione animæ rationalis cum Deo. Hæc autem vnio includit animæ vnionem cum Deo secundum omnem sui potentiā, secundum quam vnibilis est cum eo immediate. Potentia autem animæ rationalis non tantum est intellectus, sed voluntas, & per quamlibet illarum vnibilis est cum Deo immediate. Latius probat ibi Richar. Habetur & in Decretali quod vera beatitudo animæ consistit in visione & fruitione diuinæ essentie: quorum primum est actus intellectus, sed secundum est actus voluntatis. Plura & alia de beatitudine scribit Tho. Argenti. Scot. dist. 49. q. 5. li. 4. inquit, in solo actu qui est fruitio consistit beatitudo simpliciter naturę intellectualis. Probationem vide ibi.

DE BEATITUDINIS perpetuitate habetur ex scriptura. Matth. 25. Ibunt iusti in vitam æternam. Et Matth. 22. Erunt sicut Angeli Dei. Et Psalm. 83. In secula seculorum laudabunt te. Et alibi sæpè. Et similiter ad hoc sunt dicta sanctorum multa. Sufficiat adducere illud August. 13. de tri. cap. 8. Beata vita esse non potest, nisi sit immortalis. Quod probat, quia si amitti potest, aut ergo beatus amittit iam nolens: & tunc non est beatus, quia non habet quicquid vult. Aut volens, aut neque nolens, neque volens, & ad vtrumque illorum duorum membrorum

brorum

brorum sequitur quod non est beatus, quia non amat beatitudinem, imò si volēs amittit, odit eam, si neutrum, nō appreciat eā, nec ergo est vita beata. De hoc latius vide Scotum dist. 49. quæst. 6. li. 4. Causa autem huius perpetuitatis (vt idem ait postea) nec est forma beatitudinis, quasi per ipsā beatitudo formaliter sit necessaria, nec natura potentiarum illarum quasi circa obiectum necessario perpetuo operetur: nec habitus in potentijs quasi necessario determinans potentias ad perpetuo operandū, sed est ex sola voluntate diuina, quæ sicut perficit naturam intensiue: ita conseruat eā in tali perfectione perpetuo. Hæc Scot. Beatitudo itaque est vita æterna. Nec homo ex puris naturalibus potest consequi beatitudinem (vt idem Scotus dicit, qu. 11. vbi supra: & copiose ibidem ostendit. In hoc assentiunt oēs doctores. Hinc Richar. di. 49. ar. 2. q. 6. lib. 4. dicit, quod ex solis naturalibus homo nec ante mortē, nec post mortem potest veram consequi beatitudinem. probat ibidem & concludit. Cū ergo vt ostensum est, beatitudo vera non possit haberi sine clara & immediata Dei visione, & perfecta eius delectatione, homo ex solis naturalibus, nec ante mortē nec post mortem potest veram consequi beatitudinem. Vide latius ibi Richar. Vnde tenet Scotus & sentit ipse, & dicit in fine vbi supra, quod saltem necesse est ponere charitatem propter operationem eliciendam, & per consequens aliquam potest voluntas cum charitate elicere, quam non potest ita intense sine charitate elicere. Et sic patet secundum eundem, quod aliquam operationem beatitudinis potest habere homo, quam non potest habere ex puris naturalibus. Et vt idem ait, quod anima in puris, naturalibus est immediatum susceptorium beatitudinis, sed non est actiua anima humana ex puris naturalibus sufficienter ad consequendum actum visionis: quia impossibile est intellectum esse causam visionis, nisi intellectus habeat in se obiectum cognitum, vel aliud in quo eminentius continetur, &c. Gratia igitur requiritur siue charitas ad consequendum vitam æternam. Vnde ad Rom. 6. Gratia Dei vita æterna. Itē naturalia non sufficiunt ad ultimā eius perfectionē quæ est in anima

rationali. igitur nec ad perfectionem, quæ est gratia & gloria. Et vt Scot. dicit. Hæc est maior hæresis quàm hæresis Pelagij, qui posuit quod homo sine gratia posset iustificari, scilicet, hominem ex naturalibus posse saluari. Omnis præterea homo beatitudinē naturaliter appetit quod est bonum, gloriosum, copiosum, & deliciosum, vt scribit Gab. di. 22. q. 1. lib. 2. Et ideo omnis homo naturaliter appetit excellentiā, sufficientiam & lætitiā. de quo latius alius dicitur, &c.

BEATITUDO Nomina beatitudinū quæ nominantur siue numerantur Matth. 5. sunt nomina habituum virtuosorum secundū aliquos heroicorum aut intentione perfectiorum (vt scribit Gab. di. 34. q. vnic. art. 1. lib. 3.) post Scotum eadem dist. Vnde Sanctus Bonauen. dist. 34. q. 1. li. 3. ait: Habitus perfectiores rectē dicuntur beatitudines, pro eo quod tales habitus faciunt hominem proximum Deo & confoiunt ipsi gloriæ summæ & beatitudini, in qua est reperire summam perfectionem. Enumerantur autem vt Gabr. dicit vbi supra quinque species speciales virtutū. duas quippè species temperantiæ enumerat Saluator inter beatitudines. Vna est humilitas quæ moderatur circa primum delectabile, quod est honor. & hanc exprimit ibi. Beati pauperes spiritu. Vnde Aug. Rectē hic intelliguntur pauperes spiritu humiles ac timentes Deum, id est, non habentes inflatum spiritum. Aliam speciem moderantē voluptatem in communi exprimit per hoc: Beati mundo corde. Munditia cordis est immunitas voluntatis, ab omni inordinata delectatione: tã ratione sui quàm ratione appetitus sensitiui, cui coniungitur. Fortitudinem exprimit in sua perfectissima specie, quæ est ipsa patientia. ibi: Beati qui persecutionē patiuntur propter iustitiā, &c. Iustitiæ exprimit tres species: vnā quæ est in cōmunicando seipsum per amicitiam, cū dicit: Beati mites insinuat. quis. n. amicitia sit plus quā beneuolentia secundū Ph. 8. ethi. latente in contrapassis, & beneuolentia plus sit quā mititas: quia mites sunt, qui non offendunt nec resistunt in malo, tamen per hoc minimum quod est quasi infimū in amicitia exprimit illa, quæ quis seipsum cōmunicat proprio. Aliā speciem

ciem iustitiæ, quæ, scilicet, diuiditur in dā-
nationem iustam, & obediētiā exprimit
p hoc quod dicit. Beati pacifici. Pax enim
in hoc seruatur, quod præsidens rectè re-
git, & subditus rectè obedit. Tertia species
iustitiæ quæ est quantum ad exteriora ex-
primitur. Beati misericordes. Nullo enim
alio modo potest quis esse perfectus circa
exteriora communicando se proximo,
quàm vt sit misericors qui sua communi-
cat non vt rehabeat, nec vt prius beneficia
tus ab eo cui communicat: liberalis enim
& si communicat amico, aliqua tamen po-
test esse liberalitas, aliqua inferior quàm
sit misericordia, expectat enim quandoq;
ipse liberalis gratitudinem p benefactis:
& ita liberalitas est imperfectior species iu-
stitiæ quàm misericordia. Hanc igitur iusti-
tiam quæ est circa temporalia, exprimit
Deus in specie. Beati misericordes: & ita
habentur tres virtutes morales expresse
in suis speciebus, vel in se. Theologicas
duas exprimit ibi: Beati qui esuriunt & si-
tiunt iustitiam. Esurire non est sine miseri-
cordia, sed habitus quo elicitur, est chari-
tas. Propriissimè enim charitas viæ, est ha-
bitus, quo, esurimus iustitiam. Et diligere
Deum in se, quæ est quædam dilectio, est
vera iustitia: spem verò exprimit per il-
lam: Beati qui lugent. Luctus enim est ha-
bitus desiderandi. Sic ergo in octo beati-
tudinibus exprimiuntur duæ virtutes, ap-
petitiuæ Theologicæ, & tres morales: for-
tudo in se, & temperantia in duabus spe-
ciebus, & iustitia in tribus speciebus. Duæ
autem virtutes intellectuales Theologicae,
scilicet, fides, & cardinalis quæ est pruden-
tia, non exprimiuntur in se, nec in suis spe-
ciebus, sed dantur satis intelligi per appe-
titivas, quia non est voluntas satis disposi-
ta sine virtute in intellectu correspondente:
quod etiam dicuntur beatitudines, non
est intelligendum quod habitus illi, vel ac-
tus eorum sint beatifici in re, sed in me-
rito, quia per actus eorum meremur bea-
titudinem: sicut in plerisque locis loqui-
tur scriptura de beatitudine in specie siue
in merito, vt ibi: Beatus qui intelligit su-
per egenum & pauperem, &c. Sic de do-
nis intelligendum est, quod ibi numeran-
tur quatuor virtutes cardinales, & tres
Theologicæ. Prudentia per illud: Spiritus

consilij. Nam prudentia propriè est habi-
tus consiliatiuus, quia est habitus syllogi-
zandi practicè, & sic syllogizare est consi-
liari. Vnde habitus quo quis est consilia-
tiuus, est prudentia. Fortitudo exprimitur
nomine suo inter dona. Timor est species
temperantiæ. Idem enim est omnino ti-
mor quod humilitas, licet alio nomine
pominetur. Vnde Augustinus super il-
lud: Beati pauperes spiritu. Quod scriptu-
ra frequenter commendat timorem Dei
initium sapientiæ: nihil aliud est quàm qd
humilitas est initium virtutum. Quod etiā
inter dona numeratur pietas hæc, est mi-
sericordia, & est illa species iustitiæ, vt di-
ctum est. Charitas autem exprimitur per
illud: Spiritus sapientiæ. Vbiq; enim in
scriptura per sapientiam charitas intelli-
gitur. Sapientia enim est habitus quo sapie-
habenti obiectum quod est in se sapidum:
quo, scilicet mihi placet illud bonum in
se, & illud volo mihi, & ita in illo bono-
tiam includitur spes: fides autem exprimi-
tur per duo dona, scilicet intellectum &
scientiam: de hoc latius videre potes Ga-
brielem distinct. 34. quæst. vnica, articul. 1.
libro. 4. Dicuntur & secundum eundem
beatitudines illæ, hoc est habitus virtutum
fructus & dona, quæ omnia hic includun-
tur dona spiritus sancti dupliciter. Vno
modo quia immediatè infunduntur à spi-
ritu sancto, & nec illi, nec aliqui habitus
eiusdem speciei cum illis circa eadē obie-
cta potest acquiri per naturam. Secundo
dicuntur dona spiritus sancti, quia licet
infundantur à spiritu sancto, possunt ta-
men ipsi vel alij eiusdem rationis natura-
liter acquiri, & idem sunt eiusdem ratio-
nis cum acquisitis, & possunt immediatè
inclinare ad eosdem actus, ad quos habi-
tus acquisiti sine acquisitis. Sicut donum
linguarum datum Apostolis in die Pente-
costes, fuit habitus per quem poterant in-
telligere, & loqui omnia linguarum ge-
nera, qui potuisset naturaliter acquiri per
ipsam & doctrinam, & ita de dono scien-
tiæ & intellectu, quo nouerunt omnem
veritatem necessariam ad salutem & scrip-
turarum intellectum: qui habitus licet po-
terant acquiri per studium & doctrinam
longi temporis & exercitij, tamen de fa-
cto infundebantur à spiritu sancto, sed
iales

tales habitus virtutum non infunduntur regulariter cuilibet baptizato, sicut docet experientia: non enim infunduntur sine speciali & nouo miraculo. Et forte (vt inquit Gabriel distinct. 34. questione vnica, articulo primo libro. 3.) de his secundo modo dictis habitibus loquitur Apostolus, dum vult dona gratiæ & spiritus sancti non omnia singulis infundi, sed esse diuisiones gratiarum, & vnum spiritum diuidentem singulis, prout vult 1. Corinthio. 12. Vide latius Dominum prepositum Gabrielem, Scotum, Thomam, & alios. Et de differentia beatitudinum, donorum & virtutum, & de comparatione donorum ad virtutes acquisitas, quæ breuitatis gratia relinquo, quamuis per beatitudines non distinguantur realiter à septē virtutibus: differunt tamen nomine vel ratione donum, beatitudo, virtus: de quo cōfusus Gabrielem diffuse, hæc scribentem. Nam virtus generale est ad donū & beatitudinem. donum importat habitum infusum: tamen beatitudo vt hic, habitum infusum & perfectum.

BEATIFICABILE dicitur, quod potest beatitudinem consequi: vel quod potest beatificari, vt est homo. Et vt scribit Scotus distinct. 49. questio. 8. Nulla natura inferior humana est beatificabilis simpliciter. Cuius ratio est, quia nulla natura est beatificabilis nisi quæ potest attingere obiectū immateriale, sed nulla natura inferior natura humana potest hoc: ergo licet secundum quid natura aliqua inferior humana est beatificabilis, vt omnis natura quæ per suam operationem potest suo fini immensitate coniungi: & sic suo optimo non opposito simpliciter, sed omnia habentia operationes proprias & immanentes: vt sensus possunt coniungi suo optimo: ergo sic possunt beatificari, licet non simpliciter. Item illa quæ non habent potentiam operatiuam non sunt simpliciter, nec secundum quid beatificabilia, quia non habent operationem coniungentem cū suo optimo, sed in operatione consistit beatitudo: & alia etiā tantum factiua sunt, non imperatiua, quia habent operationes immanentes eis, & tales formæ sunt omnes formæ sub sensitiua. Dico igitur (inquit Scotus) quod homo est beatificabi-

lis simpliciter, & nihil aliud eo inferius, & ceter. Beatificatio autem perfecta complectitur gloriam corporis & animæ, quæ confertur post resurrectionem carnis in vita æterna, vt scribit Gabriel noster.

BEATVS EST (vt inquit Augustinus 13. de Trinitat.) qui habet omnia quæ vult, & nihil male vult. Ex quo habetur secundum Gabrielem distinctione. 15. libro. 3. nullum quantumcunque virtuosum posse esse hoc beatum, quia hoc potest pati aduersa. & ita non habere quicquid vult, quia aliterum optat quantum in ipso est, scilicet prosperum. Vnde Scotus explanans definitionem Augusti. Beatus est qui habet quicquid vult, & ceter. inquit: Beatus igitur nō est, nisi qui & habet quicquid ordinate potest velle: non tantum quicquid nunc actu vult, tunc enim aliquis viator posset esse beatus qui tunc quando de vno tantum ordine habito cogitat, potest autem voluntas ordinate vel le habere charitatem. Scotus distinctio. 1. questione. 4. libr. 1. & distinctione. 31. questione 2. libro. 3. Beatus vero (vt vult Cicero in libr. Tuscul. quest.) vir dicitur omnibus virtutibus instructus & ornatus. Et secundum eundem: Beatus dicendus est qui sit in bonis nullo adiuncto malo. Et vt idem dicit: Beata vita virtute cōficitur. Dicitur etiam beatus secundum aliquos qui rebus omnibus ad vitæ vsum, ornatumque spectantibus abundat: dictus, vt quidam volunt, quasi benè auctus, ideo locupletes viros aliquando beatos vocamus.

BEARE est beatum facere, eiusque oppositum est Ebeare, quod est beatitudine priuare.

BELIAL interpretatur apostata, cum quo Christus non conuenit, vt scribit Richer. secundum gloss. super 2. ad Corinth. 6. dist. 5. art. 3. q. 2. lib. 4. quia ille omnia male, Christus autem omnia benè agit.

BELLVM, vt scribit Paulus Cor. li. 3. sent. di. 7. est hominum dissidentium armata decertatio, at bellorum æquitas sic tripartito discerpitur, vt in principii auctoritate, in causa & dimicantiū voluntate versetur. Principiū autem haud secus interest ferro hostes à finibus arcere, ac nefarios & son-

res punire domi. Causarum autem iniustarum multa sunt genera. Nam quædam appetentium, quædam vaferrimè eripientium, quædam iniuste laceffentium nominantur. Voluntas uerò dimicantium legitima putatur, cum adhuc nec cupidè nec acerbè bella geruntur, sed bellum ita suscipitur, ut pax sola queratur. Ideoq; iure sancitum est, ut initiati & flamines exleges dicantur, si temerè in acie & dimicatione uersentur, aut ea proelia ineant quibus humanus cruor perfundatur. Est. n. bellum ritualis cultus & precationum hostis: hæc Cortesius. Per bellum, ut scribit Theologorum lux Gabr. d. 15. ar. 1. li. 4. intelligitur impugnatio hominum uiolenta, quæ sit gladio & armis, siue fiat homini, personis, siue in rebus. Et est duplex, bellum iustum, & iniustum.

BELLUM Iustum (ut colligit Archidiaconus 23. q. 2. in principio ex uerbis S. Aug. contra Faust.) est quod auctoritate Dei uel Principis geritur à conuenienti persona, contra inuadentes & oppressores boni status reipublicæ, non humana cupiditate, sed amore pacis habendæ, & communis salutis procurandæ. Alij sic describunt. Bellum iustum est, quod interueniente legitima auctoritate ex causa iusta, intentione recta, cum moderamine debito geritur. Prima tria ponit S. Tho. 2. 2. q. 40. ar. 1. Quartum addit Attaxanus in summa, Rayn. verò & Goff. addunt duo, rem, scilicet & personam. Hæc. n. quinque dicunt requiri ad iustum bellum: personam, rem, causam, animum, auctoritatem. Hostiensis (enim ut refert Gabr.) dicit iustum bellum esse illud quod ex edicto geritur de rebus repetendis, aut propulsandorum hominum causa. Et sunt uerba Isid. li. 2. Ety. Et breuiter qui auctoritate sui iudicis rectè interueniente accipit gladium, siue iubentis siue consentientis, iustum est. Non. n. præsumitur quod ius uel iudex auctoritatem conferat bellandi, nisi concurrant omnia ad iustum bellum requisita. Requiritur autem quatuor conditiones ad iustum bellum. Prima est legitima auctoritas, quoniam ut dicit Tho. non pertinet ad personam priuatam bellum mouere. Tum quia potest ius suum in iudicio superioris consequi. Tum quia conuocare multitudinem (quod in bello oportet fieri) non pertinet ad priuatam personam. Et est duplex auctoritas, iuris & iudicis, quarum altera sus-

ficit. Iuris auctoritas interuenit ubicunque ius concedit humanum, naturale uel diuinum, ut latius scribit Gabr. di. 15. q. 4. lib. 4. Ius humanum interuenit quando bona aliqui possunt occupari. Ius naturale quod procedit uim uel repellere. di. 1. Ius naturale. Ius quoque diuinum interuenit, dum bellare lex diuina præcipit. Sicut præceptum fuit filiis Israel exterminare inhabitatores terræ promissionis, & contra Amalechitas ac alios arma sumere, ut habetur in ueteri testamento in pluribus locis. Auctoritas iudicis interuenit, dum bellum geritur de mandato Ecclesiæ uel Principis. Vnde Aug. contra Faust. Ordo naturalis mortalium patri accommodatus hæc perficit, ut suscipiendi belli auctoritas & consilium apud Principem sit, & habetur 23. q. 1. quid culpatur. & S. Tho. ubi supra. Cum cura reipublicæ commissæ sit Principibus, ad eos pertinet rempublicam ciuitatis, regni uel provincie tueri. Et sicut licet defendere causam materiali gladio, contra interiores perturbatores & malefactores puniunt, secundum illud Rom. 13. Non sine causa gladium portat, minister. n. Dei est, uindex in iram qui male agit. Ita etiam gladio bellico re tueri ab exterioribus hostibus ad eos pertinet auctoritas Principis. Princeps autem qui non habet superiorem, siue sit Rex, siue Imperator, potest auctoritate propria (si sit causa iusta) mouere bellum, quam auctoritatem etiam subditis dare potest, si causa sub sit, & uidetur expedire. Et hoc contra extraneum Principem, uel contra subditos eius, sed non contra subditos proprios, quamdiu uolunt coram eo uel suo iudice (si sit iudex medius inter Principem & iniuriantem) stare, uide latius Gabr. ubi supra. Nec sacerdotes (ut habetur 23. questio. 8. Clerici, &c. seq.) propria manu arma arripere debent, nisi forte ad proprii corporis defensionem, tamè uel his quibus huiusmodi officia commissæ sunt, persuadere, uel quibus libet ut ea accipiant sua auctoritate ualent imperare, ut dicit Gratianus 23. q. 8. quicunque ex clero. S. his ita. Possunt & bellis interesse, ut iuste pugnantibus spiritualiter suis exhortantibus subueniant & absolutione & cæteris spiritualibus subsidijs, ut uult S. Tho. Ex his patet primum ad iustum bellum requisitum, scilicet legitima auctoritas

sine

sine qua quisquis accipit gladium, gladio peribit. Matt. 26. id est, peccato gladij, seu occisionis damnabitur. Secundo requiritur ad iustum bellum causa iusta. Sunt autem plures causae, sed ad tres in genere reducuntur, scilicet defensio legum humanarum ac divinarum, ac patriae & hominum, ut patet 1. Machab. 2. & 3. Secundo correctio vel coercio malefactorum & iniuriantium Deo & hominibus, ac correctionem negligentium cum ad illam teneantur, aut iniuste impediuntur. Et propter hanc causam iussit Dominus pugnare contra habitatores terrae promissionis, eosque interficere. Deut. 20. Et contra Beniamitas Iudic. 19. & 20. Tercio recuperatio iniuste ablatoz vel detentorum ac lesionis, siue in rebus, siue in fama, siue in corpore, siue in personis. Sic Abraham iuste pugnavit contra Reges, qui Loth filium fratris sui captivum duxerunt, & spolia rapuerunt. Gen. 14. Et filij Israel iuste bellabant contra occupatores terrae promissionis postquam Dominus illam eis dederat, ut habetur Iosue 1. & cetera sequenti. Hoc autem intelligendum dummodo iniuriatores perseuerant in delicto: & satisfacere, aut iuri stare (saltem coram arbitris aut viris bonis si iudicem superiorem non habent, recusant.) Sic Dominus Deuteronom. 20. praecepit filiis Israel: Si quando accesseris ad expugnandum civitatem, offeres ei primo pacem. Tertia conditio requisita, est intentio recta, ut, scilicet, non ex ira, odio, vindictae appetitu, aut alia inordinata passione moveantur. Vnde Augustinus 22. lib. contra Faustum: In bello culpatur nocendi cupiditas, vlciscendi crudelitas, implacatus animus, feritas rebellandi, libido domnandi, & si qua sunt similia. Est autem recta intentio, quae ex charitate procedit: puta ex amore Dei, proximi, aut virtutis pacis, scilicet, iustitiae vel obedientiae. Charitate proximi non solum amici dico, sed etiam inimicorum, contra quos bellatur: ut, scilicet corrigantur, & ad pacem redeant. De quo latius vide Gabrielem, ubi supra. Quarta conditio requisita ad iustum bellum, est debitum moderamen, ne forte cum bellum geritur, laedantur innocentes, aut dolose vel plus debito inimici & nocentes. Nec debent hostes dolose decipi, quan-

tis contra eos liceat insidijs uti: quoniam falsum siue mendacium hostibus dici non debet, nec promissa violari. Vnde Ambrosius libro de offic. Sunt quaedam iura belorum & foedera, etiam inter ipsos hostes servanda. Et Augustinus: Fides quando promittitur etiam hosti, servanda est, contra quem bellum geritur. Insidias vero ponere possunt, & proposita sua ac invadendi consilia occultare, quae non proprie vocantur fraudes. Sic mandavit Dominus Iosue ponere insidias habitatoribus civitatis Hai. eiusdem 8. Similiter cauendum est, ne inimici plus iusto laedantur, siue in personis, rebus, locis, vel possessionibus. De hac re, latius legere potes Gabrielem nostrum illustri gratia Theologum distinct. 13. libr. 4. quaest. unica. Astipulatur praedictis Cortesius (ut supra dictum est.) Ex his possumus per oppositum cognoscere quid sit bellum iniustum. Vnde bellum iniustum secundum Gersonem par. 2. in dialog. duorum militum, Franci & Angli est bellum iniquum, quia fundatum est in libidine domnandi, & voluptate ditandi tyrannica contra Christianos, & qui scienter peccat, quaerit sibi gehennam. Ponunt autem quidam differentiam inter bellum & proelium, quod bellum est ipsa pugna, tamen totum tempus quo in militia sumus, quod illiterati guerram dicunt. Prelium est ipsum tantummodo armorum certamen. Nam pugna & certamen, etiam citra arma fit interdum etiam nudis verbis.

BEHEMOTH, id est, Lucifer. Vnde Iob 4. Behemoth quem feci tecum, quasi bos fedum comedit. Gabriel distinct. 17. quaest. 1. libr. 3.

BENEFICIUM largissime acceptum est beneuola actio gaudium tribuens accipienti. Accipitur & strictius beneficium pro Ecclesiastico beneficio, scilicet pro iure recipiendi prouetus officio Ecclesiastico annexos. Et sic comprehendit dignitates, praeturas maiores & minores, ac personatus, & frequenter etiam accipitur pro dignitate, & econuerso. Licet magis proprie dignitas dicatur administratio rerum Ecclesiasticarum cum iurisdictione. Personatus vero est quaedam praerogatiua in Ecclesia siue iurisdictione: ut habere stallum honorificum in choro, vel in capitulo, vel in vocibus dandis, &

similibus. Comprehendit enim beneficiū canonicatus præbendas, capellanas siue datas in titulum, vt sunt perpetuæ, vel ad vota amouibiles. Et licet hoc modo beneficia (vt scribit Gabriel distin. 15. quæst. 8. artic. 1. lib. 4.) multipliciter distinguantur: tamen hoc pro nunc sufficit, quod quædā sunt curata, quædam sunt simplicia. Curata, quibus cura animarum est annexa. Simplicia, quibus cura non est annexa animarum, sed aliquid aliud officium, vt Missarum celebratio, canere ac legere in choro, & similia. Nam generaliter datur, beneficium propter officium. cap. fina. de rescriptis. l. br. 6. Quandoque autem beneficiū possidetur iusto titulo, quandoque iniusto. De quo lege Gabrielem vbi supra. qui & dub. 3. vbi supra dicit, quod beneficium est sequela officij. Vnde si clericus ex culpa sua non potest dicere officium, non debet recipere beneficium. vt habetur 81. distinct. Eos autem, & cæ. Et (vt ait Gerson part. 2. tract. de simonia.) quod in beneficio præsertim habente curam animarum sunt hæc duo, officium & beneficium. Beneficium autem (sicut dici solet, & verum est) datur propter officium: vnde ad ius & obligationem officij competit ius beneficij recipiendi, & c. Hinc 16. quæst. 1. generaliter, dicitur. Propter hoc ipsum beneficia eis indulgemus, vt alijs omnibus derelictis, Dei omnipotentis inherant ministerijs. Vnde obuentiones beneficiorum stipendia sunt officiorum. Ob quam rem (vt scribit Gabr. dub. 2. vbi supra.) Omne beneficium tam curatum quam simplex requirit residentiam, nisi causa rationabilis excuset. Nō enim debet viuere de altari qui altari nō deseruit. Et hoc dicit Panar. in c. fina. de eleri. non resid. post Innocen. Hostien. & Ioan. And. dicens: Omnia beneficia quæ dantur in titulum, siue sint vicariæ, siue modicæ æstimationis: vt viginti solidarum, requirunt residentiam de iure communi. Nec sufficit deseruire per aliū, quoniam illi dicuntur assisij in textu iuris quasi assidui. Nec releuantur ponendo vicarium ibi. Sunt tamen casus quos ponit Angelus, in quibus absens habetur pro residente: vt si est in seruitio Papæ vel Episcopi, vt inquit Angelus. Vel si fuerit infirmus tali infirmitate, quæ impedit eum

residere vel interesse diuinis. Secus si infirmitas non præstat causam non residentie uel absentie à diuinis. Sunt & alij casus rationabiles: scilicet tenuitas beneficij, nō sufficiens ad sustentationem beneficiati. Aut quia beneficiatus est ratione officij Ecclesiastici occupatus, aut ad prædicationem missus, aut studio, aut in peregrinatione constitutus, & similibus multis, in quibus duo concurrere debent, scilicet rationabilis causa & honesta, & licentia sui Prælati. Nec sufficit soli Prælati licentia sine honestate causæ, quia Prælati nō potest sine causa dispensare contra ius, vt Panor. vult. Plura Gab. vbi sup. Vnde reprehenditur pluralitas beneficiorum: vt videre potes in multis locis apud Gers. Et Gab. lect. 28. cano. vsq; ad finē. Et eundē dist. 15. q. 8. art. 3. dub. 2. li. 4. Vnde post multa scribēs, dicit: Tenens plura beneficia siue iuris, siue iudicis dispensatione: non excusatur à mortali crimine, multa enim pericula comitantur habentē multa beneficia. Qui autē amat periculū, peribit in illo, Eccl. 3. Vnde Ioan. Cancel. Paris. in regulis moral. hanc regulam ponit: Agere incertū & dimittere certū in materia morali est peccatū mortale. Et specificat eam addēs: Si tale sit incertum quod sit mortale nō solū per coniecturas leues, aut ex superstitione trepida & scrupulosa proueniēte ex nimio timore cadendi in via Dei. Sed intelligitur dū tale est vehementer & probabiliter incertū æq; sicut oppositū vel magis, tunc n. illud qd agitur nō carebit mortali peccato. Hæc Gers. Nunc autē quod habere plura beneficia extra casus dictos, sit peccatū mortale, est sententia pluriū sanctorū & famosorū doctorū: plus cōcordans sacre scripturæ & Patrū canonibus q̃ eius oppositū: ergo oppositū, scilicet posse habere sine mortali plura, est valde incertū, & longè minus probabile quā oppositū: ergo tenēs plura beneficia extra casus, committit se incerto mortalis peccati, & dimittit certum, quia apud omnes certū est, quod nō habere plura beneficia non est peccatum: multa Gab. vbi sup. Periculosum itaq; est habere plura beneficia, nec optare vel procurare præsertim curata semper licet. Vnde secundū Tho. & Ray. beneficiū cū cura animarū non licet sibi procurare, quia idq

neq̃ nō potest administrare sine gratia seu
charitate, quā scire se habere nō pōt: ergo
esset præsumptuosus, secus de alijs benefi-
cijs: quia si indiget potest sibi petere. Aug.
tamē de Anthona li. de potest. Papæ, tenet
generaliter nō posse procurare sine pecca-
to. Quod verū astimandum est, quādo prin-
cipaliter procurat vt habeat beneficiū: se-
cus quando principaliter procurat, vt pos-
sit prodesse: de quo videre potes Gerf. par.
2. de intentione ac fine actionis, regul. 8.
&c. Glof. verō Rayne, dicit, quod hæc opi-
nio videtur dura. Vnde credit, q̃ alijs pro
se petere potest, nisi sit indignus. Si verō
sit dignus etiam beneficiū cum cura ani-
marum petere potest, exemplo Esa. dicen-
tis: Ecce ego mitte me. Sed prima tutior
est, quia qui petit beneficiū, aut se credit
dignū, aut indignū. Si credit se dignū, iā
est præsumptuosus: ergo indignus, & pre-
ces porrigit pro indigno, & sic dat munus
à lingua. Si verō credit se indignū, fatuus
est & peruersus, etiam si petat propter bo-
nū opus, quia sine tali beneficio potest be-
nefacere. Fatuus verō est, qui animam suā
obligat pro animabus aliorum spōtē. Ha-
bens insuper beneficiū (vt scribit Panor.
extra de cle. resi. c. conquirentes) quantun-
cunq; simplex, quod per se sufficit ad vitā
beneficiati, non potest aliud tenere sine
mortali peccato, vt patet in ca. dudum. de
elect. quod limitat Panor. si propter se so-
lum habet: secus verō si collata essent non
ratione sui, sed propter utilitatem benefi-
ciorū: vt quia est homo industrius & bonę
conscientiæ: vt notat in ca. iamdudum. de
præb. Beneficiatus quoq; de beneficio vi-
uere debet nō luxuriari. Multa aliās scribū-
tur de pluralitate beneficiorū, q̃ hic omit-
to. Et notandū quod scribit frater Osval.
li. 4. Rosarij Theol. in dictione Missa. §. 11.
instit. Missæ, q̃ quis celebret, non obligat
omni die ad celebrandū, secundū Panor.
extra de cele. Missæ ca. cōsuluisti. & ext. de
præb. ca. significatum: & si quis institueret
omni die celebrandū, illicita esset institu-
tio: daret enim materiā peccandi: ideo ta-
lis institutio debet interpretari per dictū
c. significatū: vt, scilicet, intelligatur quāto
frequentius pōt, salua honestate sua, & de-
bita reuerētia, & deuotione ad sacramētū:
& sic intelligendū de quocunq; beneficia-

to. Idem est dicendum quando instituere-
tur ad dicendum Missam peculiarem quo-
tidie, quia hoc non obstante, potest & de-
bet dici de feria vel festiuitate, extra de ce-
lebr. Miss. ca. quidam laicorum.

BENEVOLENTIA vt diffinit Hugo de S. Vi-
ctor. & post cum frater Pelbar, li. 2. Rosarij
Theol. est bona erga aliquē volūtas. Anto.
Floren. par. 4. Summæ tit. 6. Et Ray. Ista (se-
cundum istos) inter se differunt, amor, be-
nevolentia, amicitia, & charitas, dilectio,
concordia, & beneficentia. Nam amor est,
quid generale ad omnē amorem licitum,
& commune est etiam brutis. Benevolentia
(vt dicit Philof. 8. Ethic. est qua alicui bene
volumus & optamus voluntate rationali,
& sic non est in brutis. Amicitia differt à
prædictis, quia dicit amationem mutuan-
cum reamatione, sed benevolentia dicit so-
lam amationem, qua quis bonum vult al-
teri, etiam si ille nō reamaret istum. Vnde
etiam potest fieri ad ignotos homines, de
quibus audit aliquid boni: sed amicitia nō
potest esse ad ignotos, licet amicitia funde-
tur super benevolentia, vt dicit Philofop.
8. Ethic. Charitas differt à prædictis, quia
est amor fundatus super beatitudinis diui-
næ cōmunicatione. Est enim charitas, qua
diligimus Deum propter se, & suā bonita-
tem, & proximum in Deū, & propter Deū.
Nam inimicū diligimus ex charitate pro-
pter Deū ad beatitudinem. Sed amicitia
est solū inter amicos in honestate virtutū
fundatus: propriè accipiendo dilectio dif-
fert, quia est actus primus & principalis
procedens ex habitu charitatis. Vnde cha-
ritas dicit habitum. Sed dilectio propriè di-
cit actū diligendi ex charitate. Concordia
differt, quia consistit in conformatione vo-
luntatis mutue personarū. Beneficentia dif-
fert, quia cōsistit in exteriori effectu chari-
tatis, & liberalitatis, vel pietatis, qua quis
alteri benefacit effectualiter. Cōcordia au-
tem consistit propriè in solo affectu inter-
iori voluntatis: similiter & benevolentia.
BESTIAE dicuntur quasi vastiæ, eō q̃ homi-
nibus manifestè noceant, ita scribit San-
ctus Bonau. di. 1. lib. 2. circa textum. Et vt
dicit Guil. Scotista li. 2. distin. 9. Bestia dici-
tur quasi vastia, quia vastant: & vastæ & va-
gabundæ sunt huiusmodi à vi quasi vistica
ex ferocitate. Propterea bestia dicitur tripli-

gter, vt notat Pelbartus libro. 2. Rosarij Theologiæ. Primò propriè, & sic capitur pro animalibus ferocibus crudelitate. Secundò communiter, & sic quodlibet animal in terra gradiens, & factum pro ornatu terræ dicitur bestia, præter hominem. Tertio communissimè, & sic diuiditur in grexibile, volatile, & natatile. Ita etiam aues, & pisces, nomine bestiarum designantur in scriptura.

BIGAMIA vt scribit Petrus de Palude distin. 27. quæst. 4. libr. 4. est defectus ex secundis nuptijs. Et vt monogamus dicitur à monos, quod est vnum, & gamos, quod est coniugium, mulier vel vxor, quasi vnus coniugij mulieris vel vxoris. Sic bigamus quasi bigi: per gama à pir, quod est ignis; & gamos, quod est mulier, quasi igne mulieris destruetur, scilicet per gama Troia. 16. di. vnus vxoris virum, id est, monogamum. Vnde est defectus veri sacramenti, & duo vera matrimonia est vera & propria bigamia, aliter non. Latius scribit Palud. vnde concubinaris cum vna, vel cum pluribus in sacris vel non sacris regulariter vel seculariter nunquam fit bigamus: nunquam enim videtur vera bigamia, nisi ex nuptijs veris, vt Petrus scribit. Et bigamus dicitur qui contrahit cum duabus, vel corrupta. Et nunquam contrahitur bigamia sine carnali copula. Et bigamus (vt scribit Scotus dist. 33. quæst. 2. li. 4. & in hoc omnes concordant) siue ante baptismum siue post, est irregularis, & iste necessariò excluditur ab ordinibus, quia bigamus qui habuit duas vel vnā quæ fuit duorum, habet aliquid repugnans coniunctioni Christi & Ecclesiæ. Sacerdos autem tanquam Christi vicarius in Ecclesia representans personam Christi, non debet habere aliquid repugnans Christo in comparatione Christi ad Ecclesiam, & econuerso. Nunc autem Christus est vnicus sponsus vnus Ecclesiæ, & Ecclesia est vnica sponsa vnici sponsi Christi: ergo, &c. Et causa irregularitatis non est nisi ex statuto Ecclesiæ, Scotus hæc. Non sic est de homicida, qui ante baptismum non post est irregularis, & causa non est nisi statutum Ecclesiæ volentis istam pœnam remitti, & non aliam. Vide latius Scot. vbi sup. Contrahitur autem quatuor modis bigamia, vt vult Palud. & concordat Richar. di. 27.

ar. 4. q. 1. li. 4. Primus est habere duas uxores, & tripliciter. Primò ambas de iure. Secundò ambas de facto. Tertio, vnā de iure, alterā de facto: quomodo cūq; & nunquam matrimoniū iuris vel facti causat bigamiā nec veram, nec interpretatiuā, nisi fuerit consummatum aliquāliter. Secundus modus, quādo vnus contrahit cū vidua de iure vel de facto, vt in sacris vel professus. Dico autē viduā, id est, corruptā, aliās maritus viduæ virginis bigamus nō est. Itē corruptā ab alio, etiam si à primo nō suscepit semen, etiā si contrahens credat virginē. Dico autē viduam, inquit Petrus, siue propriè, vt quādo vir mortuus est: siue impropriè, vt repudiata: siue iustè, vt adultera: siue iniustè, vt aliter odio habita. Dum tamen & ipsa fuerit cognita à primo viro vel adultero. Et cum hoc ab isto de quo queritur. Nunquam enim virgo bigamus fieri potest, nec maritus virginis, quādiu vterque vel alter virginis sunt. Et ideo ad hoc requiruntur tria. Primò, quod sit ab alio corrupta. Secundò, quod sit ab isto cognita. Tertio, quod sit matrimoniū contractū, verū, vel præsumptum. Tertius modus, quādo reconciliat sibi adulteram quo ad thorū, id est, cognoscit eā post adulterium, quā in matrimonio deflorauit, etiā si ignorat, vnde multi sunt bigami & ignorant. Quartus modus est, quādo post votū solenne ordinis sacramentalis, vel regularis aliquis contrahit de facto, cū vnica & virgine, & deflorat eam, qui de. vel vo. c. 1. ubi dicit, qd diacono sic contrahente, potest Episcopus dispensare, quod non posset, si illa prius fuisset ab alio corrupta: vt extra. e. c. vlti. Ergo fuit virgo, nec esset necessaria dispensatio, nisi fuisset bigamia. Item quādo cōuersus contrahit de facto cum vnica, & virgine, & cognoscit eam per eandem rationē. Item nō est vera bigamia, vbi non fuerunt duæ veræ uxores, vnde latius Petr. de Palu. Et ar. 3. dicit de pœnis bigamiæ. Prima est, qd nudantur omni priuilegio clericali. Secūdo priuātur tonsura clericali excepto subdiacono, & religioso. Nā si intrat religionem, possunt portare tonsurā monachalem. Tertia pœna, non debent deferre habitū clericalem, scilicet deferre superpelliceum, & similia. Qui vero habet virginem vnicam, tenetur deferre tonsurā & habitum

bitum

bitum clericalem, aliàs perdet privilegiū: potest tamen tegere tonsuram ne sit scandalum uxori. Quarta pœna, quod non ordinatur ad aliquem ordinem nisi dispensa tiuē, imò nec corona sibi dari potest, quia si non potest uti antiqua corona, vel ordi ne: multò minus potest accipere de nouo. Quinta non est capax alicuius beneficii Ec clesiastici, nec secularis, nec regularis, quia non confertur laico, sed tantum clerico. Latius scribit Paluden. Item ad contrahen dam bigamiam, etiam in foro cōscientiæ, sufficit matrimonium in foro Ecclesiæ. Sic cognoscens illam, cum qua contraxisset sponsalia, fit bigamus, si est corrupta, vel vidua, vel post ordinem cognoscit, vel for nicario, vel maritali affectu, fit bigamus pari modo, ac si per verba de præsenti: plu ra alia videre potes ibi apud Petrum. Et se cundum eundem art. 5. q. 4. vbi suprā. li. 4. cum omni bigamo Papa ad omnia totaliter, & vniuersaliter dispensat, id est, cum vero: & interpretatiuo ad omnes ordines, beneficia & dignitates, vt Lucius Papa cū Panormitano Episcopo, qui fuit bigamus. Non autem dispensat Papa: vt vult Rich. d. 27. ar. 4. q. 4. cum bigamis, nisi exigente necessitate.

BLASPHEMIA Græca dictio est *βλασφημία*.

Er est quando aliquis attribuit Deo, quod ei non conuenit, vel de Deo negatur, vel detrahitur, quod ei conuenit, secundum Augustinum & beatum Tho. 2. 2. q. 13. art. 4. Blasphemia est contumelia, vel conui tium in iniuriam creatoris. Vel blasphe mia est verbum in contumeliam Dei prola tum, vel blasphemia est per quā de Deo falsa dicuntur, & secundum S. Bonauent. post Hugonem d. 42. li. 2. circa textum: bla sphemia est de se indifferens, quantum ad hoc, quod sit peccatum in Spiritum san ctum, & non in Spiritum sanctum. Alij e nim blasphemant ex infirmitate, & coa ctione, & hi peccant in patrem. Alij ex de ceptione, & hi peccant in filium. Alij ex certa malitia, & hi peccant in Spiritu san ctum, & hoc est sceleratissimum genus pec cati, in viruperijs Dei delectari. Ita scribit Hugo. Et post subiungit: quid est spiritus blasphemiae, nisi affectus, & desiderium vi tuperationis diuinæ? Spiritus enim bla sphemiae suspirat ad odium Dei, sicut Spi

ritus sanctus ad Dei amorem. Differunt itaque blasphemia, & spiritus blasphemie: blasphemia remittetur, spiritus aut bla sphemiae non remittetur. Et quod grauius sit peccatum spiritus blasphemiae quā blasphemiae: non enim differunt, sicut vo luntas, & actus, sed sicut generale, & specia le. Hæc sanctus Bonauent.

BLASPHEMARE (vt scribit frater Pelbartus lib. 2. Rosarij Theolog. in dictione Pecca tum. q. 40.) est derogare diuinæ bonitati ex quacunque causa, aut attribuendo Deo quod sibi non conuenit, siue corde, siue ore: puta dicendo immisericordem, vel iniustum Deum. Item blasphemare est despi cere, ac denegare Deum, & sanctos, & san ctas eius, causa iræ suæ, est blasphemia, vt scribit Gerson parte 2. tractatu de cogni tione peccatorum venialium, & mortalium, consideratione octaua. & part. 4. de pecca to blasphemiae tractatum paruum scribit: vbi ait consideratione prima: Peccatum blasphemiae est, quando non recte dicitur de Deo, cōtra veram eius religionem Chri stianam, aut quando quicumque dicitur in diffamiam nominis sui sancti, vt maledi cendo ei, vel despiciendo eum, aut inhone stē, & turpiter loquendo de eo, vel iuran do per eum, sanctosque eius, & sanctas be nedictas. Et peccatum blasphemiae, secun dum eum, peius est, ac horribilius quā su rari alteri, aut comedere carnes die Vene ris, vel in Quadragesima. Et est propriè peccatum, & idioma infernalis inimici, & damnatorum. Estque (vt idem vult) pec catum blasphemiae magna causa pestilen tiarum, bellorum, famis, & aliarum tribu lationum in Christianitate. Peccatum quo que blasphemiae non est excusandum, per hoc quod versum est in malā, peruersam, & damnabilissimam consuetudinem, tam in generali quā in speciali: nec per hoc, quod blasphemii se abstinere non posse, di cunt, etiam cum ira inuadit eos, & superat: quia si mox punirentur, benè cauere blas phemare. Peccatum item blasphemiae ca dit omninò super eos, qui ipsum audiunt libenter, vel qui irrident, vel qui non ponunt impedimentum. Vnaqueque persona secundum posse suum, & scire debet offi cium suum: imò expedit vnicuique qui ha bet inferiores, & subditos, vt ipsi caueant omni

omni

omni modo blasphemiam. Gerson part. 4. qui & de peccato blasphemie plura ibi scribit. & alias de hoc videatur.

BONITAS est quadruplex, ut ponit Doctor subtilis distinct. 7. lib. 2. & idem tangit in quodlibet. questione 18. Ad hoc valent dicta Occam. questione decima. 2. sententiarum. & distinct. 19. lib. 2. sententiarum. & ad hoc videatur Gerson part. 4. serm. de pace, & unitate Græcorum. Bonitas naturalis est triplex, & moralis. Prima est bonitas ex genere. Altera est bonitas ex circumstantia, siue virtuosa. Tertia bonitas meritoria, siue gratuita: vel bonitas ex acceptatione diuina.

BONITAS NATURALIS est, quæ conuenit rei in quantum est ens posituum, secundum gradum suæ entitatis, secundum quam res est melior, quæ est essentialiter perfectior. hæc est in omnibus rebus, secundum magis, & minus, & reliquæ tres bonitates propriæ, & primò conueniunt actui voluntatis elicto, & per illum actibus imperatis. Et illa (ut inquit Gerson part. 4.) in donis naturæ fundatur: sicut est intellectus, memoria, ratio, & libertas. De hoc dicunt Metaphysici, quod ens, & bonum conuertuntur, vnaqueque res tantum habet bonitatis, quantum habet esse, vel entitatis. Et secundum eundem vnusquisque homo quantumcunque malus, vel damnatus habet illam bonitatem naturalem, quilibet homo ad imaginem Dei formatus est, quamuis aliqui eam turpem faciant, & immundam per eorum peccata.

BONITAS EX GENERE est bonitas, quæ conuenit volitioni ex hoc, quod transit super obiectum conueniens tali actui, secundum dictamen rectæ rationis. Sic omnis sumptio cibi potentis naturaliter nutrire, est bona ex genere. Nam volitionis comedendi obiectum, secundum rectam rationem, est cibus potens nutrire. Sic vel le comedere venenum, vel archillam, est actus malus ex genere. Et dicitur bonus ex genere, quia sicut genus speciuocatur: & contrahitur per differentias ad speciem, & est primum in diuisione speciei: ita obiectum est primum, quod requiritur ad actum voluntatis, sine quo actus voluntatis esse non potest. Et ex eo contrahitur prima ratio bonitatis, quæ est conuenientia

actus ad obiectum. Et hæc est quasi naturalis, & formalis, siue perfectibilis per rationes circumstantiarum, &c.

BONITAS EX CIRCUMSTANTIA, siue virtuosa, est quæ conuenit actui ex hoc, quod elicitur à voluntate, secundum omnes circumstantias, quas recta ratio dicat sibi debere competere in eliciendo: bonum enim est ex causa integra, secundum Dionysium c. 4. de diuinis nominibus. & est bonum quasi ex specie moris, quia iam actus habet omnes differentias contrahentes bonum ex genere: & illa bonitas moralis, secundum Gersonem part. 4. fundatur in virtutibus moralibus politicis, & civilibus, ut sunt prudentia, temperantia, fortitudo, & iustitia, propter quas seruandas facti sunt fortes, ciuiles. Et quauis huiusmodi virtutes non sint perfecte sine gratia Dei, sunt tamen laudanda. Et in his virtutibus communicationem habent omnes hi qui bene viuunt secundum leges, & ordinationes vitæ presentis. Et in hac bonitate vniti esse debent omnes homines cuiuscunque fuerint legis, Pagani, Turci, Iudæi, Saraceni, debent enim viuere prudenter, temperatè, fortiter, & iustè. In hac vnione fundantur temporalia dominia, Regna, Imperia, Ducatus, Comitatus, & alia, ubi sunt plures, qui legem Dei non habent. Hæc Gerson.

BONITAS GRATUITA, siue meritoria, siue theologialis, est quæ conuenit actui ex hoc, quia elicitur virtuosè, & conformiter principio merendi, quod est gratia, siue charitas, hoc est, actus bonus meritoriè, est actus virtuosus, elicitus a voluntate, secundum inclinationem charitatis sibi inexistens. Exemplum primi, Sic omnis actus posituius est bonum naturale, imò id quod est posituum in peccato, est bonum bonitate naturali. Exemplum secundi bonitatis, dare eleemosynam, rem vtilem ei cui datur. Exemplum tertij, dare eleemosynam de proprijs indigenti, in loco quo sibi potest competere, & propter Deum. Exemplum quarti, istud opus facere non tantum ex inclinatione naturali, sicut potuit fieri in statu innocentia, vel fortè hoc fieri posset à peccatore nondum poenitente ex pietate naturali moto ad proximum, sed ex charitate, ex qua faciens esset amicus Dei respectus opera eius ad premiandum. Hæc bonitas

tas; quæ proprie sola est bonitas spiritua-
lis gratiæ, & theologica virtutum fidei,
spei, & charitatis. (vt scribit Gerf. part. 4.)
quæ quidem bonitas communicatur per
sancta Ecclesiæ sacramenta. De hac boni-
tate, & vnione loquebatur Apost. cū dixit:
Vnus Dominus, vna fides, vnū baptisma.
Et qm̄ omnes homines in hac bonitate v-
niti esse debent vnus fidei, vnus spei, &
vnus charitatis per idem sacramentū ba-
ptismi, & alia sacramenta. Infideles nō ha-
bent illam vnionem, sed solummō fideles,
& Christiani, qui faciunt, & nominant Ec-
clesiam vnā. Alij sunt tanquam membra
mortua p̄cisa, vel abscisa, & putrida. Huic
triplici bonitati opponitur triplex mali-
tia, de qua vide suo loco in litera M. Est &
bonitas secundum Gerf. quæ est iustitiæ
originalis, item bonitas gloriæ, de quibus
alias dicitur. Est itaq; triplex bonū (vt scri-
bit Gabr. d. 28. q. vnic. li. 2.) scilicet bonum meri-
torium, bonum morale, & bonum ex ge-
nere. Primum nunquam est sine gratia, &
charitate. Secundum nō sine virtute a qua
procedit, vel quam generat. Tertium inue-
nitur sine vtroque.

Bonus vs. secundum Durand. & Paluden. q. 2.
ar. 2. d. 5. li. 4. refert dicere de malo, siue bo-
no simpliciter, siue fm̄ quid. Nam bonus
simpliciter secundum cōm̄ acceptionē di-
citur bonus moraliter: & malus simplici-
ter dicitur vitiosus. Vnde bonum bonitate
moris (vt inquit Palud.) est bonitas simpli-
citer. Esse verō bonum artificem, est boni-
tas fm̄ quid: & bonus fm̄ quid dicitur bo-
nus, secundum id quod sibi additur, vt bo-
nus faber, bonus Grammaticus, & pater
differētia, quia aliquis est bonus faber, aut
bonus Grammaticus, qui non est bonus
simpliciter, nec bonus hō: & econuerso, ali-
quis est bonus hō, qui nō est bonus faber,
nec Grammaticus, verum hoc possit magis
Logice exprimi fm̄ appellationem, sicut
in Logica scripsimus. & videre potes de
hoc Gabr. d. 5. q. vnic. art. 1. li. 4. Bonus verō
per essentiam, dicitur solus Deus. Vnde
Matth. 29. Nemo bonus, nisi solus Deus.
Glos. Nemo bonus, scilicet per essentiam, nisi so-
lus Deus. Alia autem omnia sunt bona à
Deo per participationem, vt dicit Boet. li.
de hebdomad. nec habet bonitatē ab alio,
nec deitatem. Omnis autem bonitas crea-

turæ participatiuē, est ipsa bonitas diuinā,
fm̄ Diony. Th. quia solus Deus habet om-
nimodā perfectionem, fm̄ suā essentia.
ergo solus Deus est bonus essentialiter. Et
cum dicitur baptismus dari à bono mini-
stro, aut malo ministro, de rigore verborū
importatur bonitas, vel malitia, non hōis
ministrantis, sed ipsius ministerij, i. modi
ministrandi. Nullus autem, vt Durand. &
Petrus Palud. scribunt, est malus minister,
in quantum minister, nisi qui deficit in a-
liquo particulari requisito ad suum mini-
sterium. Qui autē deficit in aliquo requisi-
to ad suum ministerium, nō potest ipsum
perficere. Requiritur autem hæc tria ge-
neraliter ad ministeriū: scire, velle, posse,
fm̄ eosdem. Et sic malus minister esset ba-
ptismi, qui nesciret modū, & formā bap-
tismi: aut nollet, i. non intenderet baptizare.
Aut non posset, quia non posset proferre
verba, aut nō posset aspergere, aut immer-
gere, vt mutus, aut mancus, sic accipiēdo
non conferret talis verum baptismum, quia
deficeret in necessarijs: & ideo si attēaret,
nihil faceret. Sed plerūq; Doctores loquē-
tes de malo, & bono ministro, per malum
ministrum intelligit ministrū, qui est ma-
lus malitia moris, i. qui est in peccato mor-
tali constitutus. Et talis est duplex, quidā
est præcisus ab Ecclesia, vt hæreticus, aut
excoicatus, suspensus, vel interdictus, aut
non est præcisus, adhuc habetur, vt mem-
brū Ecclesiæ numero, & si non merito: ba-
ptismus autē à ministro quantumlibet ma-
lo, ritē fm̄ formam Ecclesiæ collatus, ve-
rus est, & efficax cuiuslibet sui effectus, nisi
fuerit per malitiam suscipientis impedi-
tus: & hoc est de mente omnium Docto-
rum, Sco. Pet. & aliorum. vide de hoc Gabr.
d. 5. q. vnic. art. 2. lib. 4.

Bonus est triplex, scilicet utile, honestum, & dele-
ctabile (vt & Philosophi scripserunt) vt Ari-
sto. 1. Ethic. Cic. li. Offic. & Theol. Alex. de
Ales. part. 1. collatione bono. Et concor-
dat Tho. & Brulef. dist. 46. q. 3. lib. 1. sen. Et
Gerf. tract. 10. & 12. super cant. Mariæ. Bo-
num utile est illud, quod propter se non
est appetibile, sed p̄ aliquem finem con-
sequendum, vt portio amara in sermo. Bo-
num honestum fm̄ Tullium, est illud, qd̄
sua vi nos attrahit, & sua dignitate nos al-
licit ad sui amorē. Et dicitur honestū, quasi
honoris

Honoris status, id est, per bonum per se, vel propter se diligibile: aut simpliciter, sicut est Deus; aut secundum quid, ut sunt virtutes: quia de se ipsis habent unde desierentur. Bonum autem honestum precipue reperitur virtutibus infusis, secundum Tho. 1. par. quaestio. 3. artic. 6. Vnde & Sapient. 7. dicitur: Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, scilicet sapientia infusa: & innumerabilis honestas. Bonum delectabile est, quod causat delectationem in potentia, & quietat eam, ut pulcherrimum visibile. Et illud est duplex, quia aliud est delectabile honestum, aliud vero inhonestum, cum sint aliquando etiam noxia, & inhonesta, sicut delectationes ciborum, ludorum, venereorum, & honorum, diuitiarum, & huiusmodi. Alexan. & Tho. Et secundum eundem Tho. part. 1. q. 3. artic. 6. Bonum per prius praedicatur de bono honesto. Nam bonum analogice dicitur de istis: & primo de bono honesto, quia illud est vere bonum, & propter se desiderabile: & sic est precipuum, in quo inuenitur utilitas maxima, utpote in diuinis, & virtutibus, scilicet consecutio salutis, pax mentis, & edificatio proximi: ideo praefertur bono utili, de quo bonum praedicatur praefertur, & a fortiori bono delectabili, de quo bonum praedicatur. Nam in bono honesto est utilitas, & delectatio maxima, & verissima. Sed in bono delectabili est bonitas sapientiae fallax, & minus vera, &c. Stulti ergo qui praeligunt haec praeter illis, &c.

BONUM MAIUS aliquid potest dici dupliciter, aut intensiue, utpote quia plus Deo placet. Aut extensiue, utpote quia pluribus prodest: sanctus Bonauent. distin. 40. quaest. 4. lib. 4.

BONUM VNUM est melius altero multis modis, ut & videre licet apud Rayne. in Summa sua. Primo, quia est diuturnius, sic beatitudo celestis melior est omni bono mundi. Secundo, quia purius: sic secundum Philosophum, bonum quod est sine omni malo permixtum, maius est, sicut gaudium sine tristitia. Tercio, quia communius. Nam 1. Ethic. dicitur: Bonum quantum communius, tanto diuturnius, & melius. Vnde bonum reipublicae praefertur bono priuato. Quarto, quia est sufficientius. Sic charitas melior est quam castitas. Quinto, quia

honorabilius, vel laudabilius, quia maior laus, & honor debetur meliori bono. 3. Ethic. Sexto, quia est preciosius, sic aurum praefertur argento. Septimo, quia est diuturnius. Nam bonum diuinum est per essentiam bonum. alia autem per participationem: ideo bonum, quod est Deo simile, & proximius est melius alijs, sicut melius est esse vere sanum, quam apparenter sanum, & sic gratia praefertur omni bono. Octauo, quia est efficacius in causando maius bonum, & sic medicina licet amara, quae est magis causatiua sanitatis, melior quia efficacior ad causandum maius bonum, scilicet, delectationem, pacem, & alia bona, quae diuitiae non in tantum efficiunt, quoniam quandoque causa sunt discordiae. Vnde Aristoteles 8. Ethicorum: Amicitia melior est multo quam pecunia: nullus enim sanè eligeret viuere sine amicis, reliqua bona habens. Nondum, quia ordinabilius, vel fini propinquius, siue ipse finis alterius. Nam finis est melior ordinatus in finem, sicut sanitas melior est quam medicina. 1. Ethicorum. Sic etiam virtus melior est quam scientia: quia virtus immediate ordinatur ad finem vltimum, scilicet beatitudinem. Scientia autem medianter virtute, &c. Decimo, quia utilius: unde equus melior est quam simia. Copiosius scribit Rayner. in Summa.

BONUM ARDUUM potest dici bonum (ut scribit Gabriel dist. 26. q. vnicia. art. 3. dub. 1. li. 3.) cuius affectio est difficilis, & sic posset aliquo modo sustineri, quod irascibilis est respectu ardui: non quidem obiecti, sed actus, scilicet velle vindicare offendens, cuius executio fit cum difficultate quadam, & hoc videtur innuere sanctus Thomas. Vnde dicitur: quod obiectum irascibilis est arduum, quia, scilicet tendit ad hoc, quod superet contraria, & superemineat eis. Hoc autem non fit sine difficultate, &c.

BONUM SUMMUM (ut notat Thomas de Argen. dist. 49. li. 4.) vno modo dicitur simpliciter, & sic sola diuina bonitas est summum bonum. Alio modo dicitur summum bonum in genere, puta in genere delectabilium ipsi delectato formaliter inherentium, &c. Et ut scribit sanctus Thomas parte 1. quaest. 6. artic. 2. Deus dicitur summum

summum bonum, respectu quidem aliorum. Bona non per comparationem, vel connumerationem cum alijs bonis, quia vniuersa bona alia non possunt Deo connumerari. Sed Deus dicitur summum bonum respectu omnium per excessum, quia est extra omne genus, & principium omnium bonorum. Et quia excedit omnia improporcionabiliter, & incomparabiliter, sicut infinitum bonum finita bona. Nam finiti ad infinitum, nulla est proportio: & per consequens, nec comparatio aliqua, id est, cœli. Deus itaque verissime, & ineffabiliter est summum bonum, quod purgatissimis mentibus cernitur, & ad hoc est Richardus super 1. dist. 45. artic. 1. q. 3. & 6. & Thomas ubi suprâ, qui volunt quod Deus sit summum bonum ex eo, quia est bonum habens omnes entium perfectiones simpliciter per seipsum, & à seipso, & in eo sunt omnia bona desiderabilia in summo. Item in secundo, quia ab eo effluunt omnia bona in creaturas, sicut à fonte, & prima causa omnis boni, & ab ipso omnia alia participant esse bonum: ergo ipse Deus est summum bonum, ex quo sunt omnia, sicut à summo principio, & in quo est summa bonitas. Ponunt & ipsi alias rationes, sed sufficiant hæc breuiter dixisse, & hoc bonum summum dicitur bonum increatum.

BONVM INCREATVM est Deus: & describitur secundum Dionysium de diuin. nomi. cap. 4. & post eum Rayn. in Summa. Primo sic: Bonum increatum est in quo omnia præexistunt, ex quo habet rationem omnia continentis. Secundo sic est, ex quo omnia subsistunt, ex quo habet rationem omnia efficientis, & conseruantis. Tercio sic est, quod omnia appetunt, ex quo habet rationem vltimi finis. Omnia autem creata desiderant Deum, vt suum auxiliũ, quo in esse conseruantur. Hebr. 1. Portans omnia verbo virtutis suæ. Omnia quoque desiderant Deum naturaliter, vt finem vel terminũ vltimum: in quo omnis appetitus tunc quietatur. Raynerius. Et Anton. &c. Sunt præterea alia bona, scilicet, bona Episcoporum, bona Ecclesiæ, bona corporis, & spiritualia bona, & bona animi, & bona matrimonij, de his quædam, & breuiter differemus.

BONA EPISCOPORVM (vt scribit post beatum Thomam 2. 2. q. 185. artic. 7. Gabriel distinct. 15. quæst. 8. lib. quarto. sunt triplicia.) Quædam propria, vtputa quæ non habent de prouentibus Ecclesiæ, & in illis habent verum dominium, & possunt ea pro libito largiri. Alia sunt bona Ecclesiastica, siue prouentus, aut fructus Ecclesiæ, & horum sunt dispensatores, vel procuratores. Et hæc bona sunt duplicia. Quædam sunt specialiter vsui Episcopi deputata, distincta ab his, quæ clericis, fabricæ, & pauperibus debentur. De qua partitione habetur 12. q. 2. Vobis enim, &c. Vbi ergo facta est talis diuisio, & distincta sunt bona, quæ debent in vsu Episcopi cedere, & Episcopus aliquid sibi retinuerit: de alijs partibus clericis, fabricæ, aut pauperibus deputatis, non est dubium quin contra fidem dispensatoris agit, & mortaliter peccat, & ad restitutionem tenetur. De his verò, quæ sunt specialiter suo vsui deputata, videtur esse eadem ratio, quæ est de proprijs bonis, scilicet, quod si immoderate sibi retineat, & alijs sicut charitatis debitum requirit, non subueniat, peccet: non tamen ad restitutionem tenetur. Alia autem sunt bona indistincta, vnde quando eorum distributio fidei eius committitur, & si in modico deficiat, vel superabundat, potest hoc fieri absque bonæ fidei detrimento: quia non potest homo in illis punctualiter accipere, quod fieri oportet. Si verò fuerit multus excessus, non potest latere: & ideo videtur bonæ fidei dispensatoris repugnare. & ideo non est absque mortali peccato. Hinc beatus Thomas per illud Matth. 25. quod si dixerit malus seruus in corde suo. Moram facit dominus meus venire: quod pertinet ad contemptum iudicii diuini: & cœperit percutere conseruos suos: quod pertinet ad superbiam. Manducet autem, & bibat cum ebriosis: quod pertinet ad luxuriam. Veniet dominus serui illius in die qua non sperat, & diuidet eum a societate, scilicet bonorum, & partem eius ponet cum hypocritis, scilicet in inferno. Hæc Thomas. Vnde Gerson, in tractatu de temperantia Prælatorum, ait: Si bona Ecclesiastica sunt data generaliter, & indistincte alicui Ecclesiastico, tam pro

sustentat

sustentatione sua, quam pro exercitio pietatis, tunc potest huiusmodi Ecclesiasticus mediocriter uti illis bonis secundum decentiam sui status, etiam ubi nihil residui superesset. Vnde ut notat Innocentius 3. in capitulum. Cum ab omni de vita & honore. Clericis assignantur redditus Ecclesiastici principaliter, ut ex ipsis honeste vivere possint: ut in capitulum allegato: nec tenentur pauperibus potius subuenire quam sibi ipsis: nec prius reficere aedificia. Sed quoniam nimis afficimur ad nos ipsos, & ad excellentiam oculorum nostrorum: tutius est atque salubrius cuilibet Ecclesiastico declinare ad frugalitatem: & paritatem sui status, ut aliquid relinquitur pauperibus. Et quod beatus Thomas dicit de Episcopis, Gerson generaliter extendit ad omnes prelatos, imò locum habet in omnibus beneficiatis: ut dicit Gabr. d. 15. quæst. 8. artic. 2. conclusio. 4. lib. 4.

BONA ECCLESIAE dicuntur omnia, quæ intuitu Ecclesiae: vel de facultatibus Ecclesiae quisquam acquisiuit: ut in capitulum. de testamento. in text. & Glo. ut recitat Gabr. d. 15. q. 8. artic. 3. dub. 9. li. 4. de his immobilibus bonis, quæ alienare non potest clericus: non potest testari: secundum omnes. de fructibus verò perceptis: ubi currit consuetudo testari potest in pios usus. Aliàs non: ut Angelus in verbo clericus 13. vide latius Gabr. ubi supra.

BONA CORPORIS, ut sunt pulchritudo, bona constitutio corporis, sanitas corporis, &c. Et secundum Scotum bona corporis, vel exteriora non sunt diligenda, nisi in ordine ad bona animæ, & ad Deum: hoc autem non est nisi in quantum possunt iuste competere illi qui diligit. Gabr. latius scribit d. 15. q. 16. ar. 3. dub. 1. li. 4.

BONA SPIRITUALIA, ut habet Gabr. d. 15. q. 17. ar. 1. li. 4. intelliguntur bona animæ: quæ animæ conueniunt secundum se, id est, non ut unita corpori: quoniam de bonis, quæ conueniunt animæ ex corpore dicendum est, sicut de bonis corporis. In his enim anima lædi non potest: nisi lædatur corpus, talia bona sunt perspicacitas sensuum, quæ non potest lædi, nisi organum sensus corporeum lædatur. Non enim potest visus hominis lædi, nisi lædatur oculus, aut alia pars corporis ad videndum requisita,

BONA ANIMAE sunt duplicia secundum eundem ibidem. Quædam sunt essentialia animæ: quæ ab anima separari non possunt: ut sunt potentia animæ: & vires naturales, scilicet, intellectus, memoria, voluntas lib. ar. Hæc enim quia vel identificantur animæ, aut inseparabiliter inhaerent sunt incorruptibilia. Sed anima est incorruptibilis, & per consequens non potest a nobis lædi, ut corrumpatur, seu ut bona animæ corrumpantur, possunt tamen per accidens bona animæ impediri, ut non ualeant exire in actus, & operationes suas. unde enim operatio intellectualis pro statu viæ dependeat ex operationibus sensus, & operatio sensitiua ex dispositione organorum, læsio organorum redundat mediata in potentias animæ, quantum ad usum earum: etiam in parte rationali. Alia sunt bona animæ accidentalia, & sunt operationes, & habitus in potentijs animæ acquisiti tam intellectuales quam morales. Sunt & dona gratiæ à Deo infusa: hæc enim assunt, & absunt animæ. Item acquiruntur, & corrumpuntur. Et quia anima in se est incorruptibilis, creata ad possidendum beatitudinem æternam, dum ab hoc fine impeditur, damnificatur. Dum autem ad hunc finem promouetur proficit, & in spiritualibus bonis augetur: impeditur autem per vitia, & peccata, promouetur per dona, virtutes, & merita. Anima igitur in spiritualibus bonis damnificatur, quoties peccat, & per opera frequentata vitia acquirit: & similiter dum gratiam perdit, & merita negligit. In bonis autem animæ, gratia, scilicet, & virtutibus, & meritis nullus potest ab alio directe damnificari. quoniam illa non possunt auferri ab homine, nisi per propria demerita vitia, & peccata. Nullus autem actus est meritorius, aut virtuosus: ut & supra patet, neque vitiosus, aut peccatum, vel demeritorius, nisi qui procedit a libera uoluntate. In inuoluntarijs enim, neque laudamur, neque vituperamur. 3. Eth. Et Aug. in de vera religione. Omnis actus vitiosus ideo est peccatum: quia voluntarius, ergo sola uoluntate propria potest homo peccare, & nunquam contra uoluntatem propriam ad peccatum compelli. de hoc late Chrys. in hom. Nemo læditur nisi a seipso, potest tamen aliquis

quis

quis alium in bonis animæ damnificare indirectè ipsum inducendo ad actus vitiosos, & peccata quibus uita generantur, uirtutes corrumpuntur, & bona gratuita deperduntur. Et illa inductio quandoque fit iubendo, quandoque minis, aut pœnis compellendo, quandoque consulendo, persuadendo, rogando, donis, & promissionibus alliciendo, aut a bonis impediendo, & huiusmodi. Et damnificans (ut inquit Gabr. ubi supra articulo secundo, conclusionem primam,) proximum in bonis spiritualibus animæ tenetur sibi modo possibili damna restituere, quoniam bona animæ maxima sunt secundum Aug. 1. retract. & 6. q. 1. plurimi. Et Anacletus papa eo. q. Deteriores inquit sunt, qui doctorum vitam, moresque corrumpunt his, qui substantias aliorum prædique diripiunt: ipsi enim ea quæ extra eos sunt, auferunt, nostri uero corruptores, nosipsum decipiunt. Si uero restitutio requiritur in bonis uilioribus, exterioribus, scilicet, multo magis in bonis animæ, quæ maiora sunt necessaria est. Et debet restitutio bonorum animæ modo damnificationis in eisdem respondere. Et dicitur: quantum possibile est: quia bona animæ non sunt in potestate alterius ad immediatè conferendum, sicut nec ad immediatè auferendum. Ideo suo modo oportet fieri in illis restitutionem. Vide de hoc, & alijs latius Gabr. ubi supra. Vnde secundum Scotum patet quantum periculum est alium sollicitare, & inducere ad peccatum, quia vix potest inducens dignè restituere: cum uoluntatem iam peccatum allectam uix possit persuasionibus, & alijs uijs multis reducere ad uirtutes, &c.

BONA FORTVNAE dicuntur: ut sunt diuitiæ, honores, opes, & id genus, quæ minora bona dicuntur, & ab alijs nuncupantur reiecta.

BONA CONIVGATORVM secundum Gabr. di. 1. q. 3. artic. 3. dub. 2. lib. 4. sunt triplicia. Quædam sunt propria uiri, quædam propria uxoris, quædam communia utrisque. Communia utrisque sunt, quæ communibus laboribus lucrantur: ut fructus dotis, ac donationis propter nuptias. Est autem dos id, quod datur uiro a pa-

rentibus uxoris, aut ipsa vxore, uel alijs ad subleuationem onerum matrimonij. Sed donatio propter nuptias est, quod sponsus sponsæ donat, quando ab eo dotem accipit, & idem si dotem non acciperet. Bona uiri sunt cætera bona, uir sua industria, ac labore, uel alijs (non concurrente uxore) collaborando habet: uel acquirit: ut sunt etiam paterna, aut hereditaria: præter dotem, & donationem propter nuptias. Bona uxoris sunt bona paraphernalia, id est, quæcunque habet mulier præter dotem, a para quod est iuxta: & pherna, quod est dos: quasi iuxta dotem: ut successiones hereditariæ legata ei, uel donata. Item si mulier ultra gubernationem domus exerceat artem aliquam lucrosam: ut quia textrix est, uel lanaria, nutrix, uel negociatrix: & similia. Hæc Gabr. ubi supra. Qui & ibidem ostendit in quibus sic, & in quibus non ipsa uxor tenetur restituere uiro, & uir mulieri. Item de filiofamiliæ quando tenetur restituere auferens aliqua de bonis parentum. Dos perfectitia, ut ibidem notatur est, quæ a patre, uel auo, aut nomine eorum, ac eorum bonis datur. Dos aduentitia est dos data ab ipsa muliere, uel a quocunque alio a patre, & auo, &c. De bonis autem matrimonij, quæ sunt fides, proles, sacramentum, infra quando de matrimonio agetur uidebimus aliqua.

DOS quandoque in sacra scriptura significat Prædicatores uerbi diuini, qualis fuit etiam Lucas Euangelista per bouem figuratus. Vnde Apost. 1. Cor. 9. non alligabis os bouis triturantis, de prædicatoribus exponit. Vnde August. in Psal. 8. dicit. Homines non ob aliud boues dicti sunt nisi, quod Euangelizando uerbum Dei, Angelos imitentur: ubi dictum est boui trituranti os non infrænabis:

quanto facilius ipsos An-

gelos nuncios verita-

tis boues acci-

pimus quā-

do

Euangelistæ participatione

nominis eorum uo-

cati sunt.

De